

L'Observatori de la Competitivitat Empresarial

2 0 0 7

CONSELL
COMARCAL
DEL
MARESME

L'Observatori de la Competitivitat Empresarial
Any 2007

Informe elaborat per Joan Ripoll i Alcón
Amb la col·laboració de Josep M. Raya i Rosa Lozano

Editat pel Consell Comarcal del Maresme

Índex

RESUM EXECUTIU	3
CONJUNTURA INTERNACIONAL	7
Conjuntura econòmica mundial: canvi de cicle	7
Estats Units, crisi financera i desacceleració econòmica	8
Japó, alentiment de l'activitat productiva	9
Economies emergents, l'expansió continua	8
Europa, alentiment i major inflació	9
Economia espanyola: fortalesa de la demanda interna, debilitat de la demanda externa	12
CONJUNTURA I PERSPECTIVES DE L'ECONOMIA DE CATALUNYA DURANT L'ANY 2007. . . 14	
La fi del patró de creixement dels darrers 15 anys.	14
El menor dinamisme de la demanda agregada	18
Inflació	20
Economia del Maresme	25
RESULTATS DE L'ENQUESTA DE L'OBSERVATORI DEL DE L'ANY 2007.	25
Introducció	25
Caracterització de la mostra d'empreses	25
Factors de competitivitat i posicionament de mercat	29
Anàlisi de l'evolució de les perspectives empresarials de la comarca.	42
Valoració de la competència territorial	46

Resum executiu

L'*Observatori de la Competitivitat Empresarial* és una iniciativa del Consell Comarcal del Maresme (CCM) i de l'Escola Universitària del Maresme (EUM) nascuda ara fa quatre anys amb la voluntat decidida de consolidar-se com l'instrument d'anàlisi econòmica de la comarca. Aquest projecte s'emmarca dins del "*Pacte Territorial per l'Ocupació del Maresme*" un instrument que determina el compromís ferm tant del CCM com de les administracions locals i els diferents agents socioeconòmics, per definir les línies estratègiques i d'actuació en l'àmbit de la promoció econòmica i el desenvolupament local.

L'objectiu de l'estudi és valorar periòdicament el nivell de competència de la indústria i els serveis del Maresme, tot analitzant la conjuntura i les perspectives econòmiques de la comarca, a partir d'un panell d'empreses que per la seva dimensió i característiques són una mostra molt representativa del dinamisme de l'activitat econòmica d'aquest territori.

Aquest cinquè número de l'*Observatori* s'estructura en tres apartats. A la primera secció s'apunta l'evolució de la conjuntura econòmica internacional. La segona part descriu els trets més rellevants de la economia de Catalunya durant l'any 2007. Finalment, en el tercer apartat presenta l'anàlisi dels resultats de l'enquesta de l'Observatori corresponent a l'any 2007.

Les principals conclusions de l'Informe que ara presentem agrupades en quatre àrees: Conjuntura de l'economia catalana, Competitivitat i posicionament en el mercat, Perspectives empresarials al Maresme i Valoració de la competència comarcal, mostren l'evolució de la competitivitat i de les expectatives de les empreses del Maresme entre l'any 2006 i 2007.

Conjuntura de l'Economia de Catalunya

L'any 2007 marca un canvi de cicle econòmic i el trencament de la tendència de creixement continuat i inflació moderada que havia caracteritzat el panorama econòmic internacionals dels darrers 5 anys. La coincidència de la intensificació de les tensions inflacionistes –associada a l'alça continuada dels preus de l'energia, de les primeres matèries agrícoles i dels aliments– amb la caiguda de les taxes de creixement econòmic i la creixent inestabilitat financera han destapat el fantasma de l'estagflació i han configurat un escenari.

A partir de la segona meitat de l'any 2007, l'economia catalana va iniciar una període de desacceleració de l'activitat productiva, conseqüència del final del llarg cicle expansiu de la construcció i els efectes de

la crisi creditícia internacional.

El creixement econòmic de Catalunya l'any 2007 fou del 3,6%, tres dècimes inferior a la taxa registrada l'any anterior. La incertesa sobre els efectes reals de la crisi de liquiditat als països més avançats en un context d'inflació creixent fan preveure que l'alentiment de l'activitat productiva a Catalunya es perllongarà durant bona part de 2008, com així ho avalen les primeres estimacions que situen el creixement de l'activitat productiva en el 2,6%, un 1 percentual al creixement mitjà registrat l'any 2007.

En aquesta conjuntura plena d'incerteses, es consolida el canvi en la composició del patró de creixement. Des del vessant de l'oferta es consolida la pèrdua d'importància relativa del sector serveis i de la construcció en benefici del major dinamisme del sector industrial.

Des del vessant de la demanda, destaca la reducció de l'aportació de la demanda interna i una millora de la contribució del sector exterior.

Els problemes de l'economia catalana continuen estant associades a problemes estructurals vinculats a la persistència del diferencial d'inflació respecte la resta d'Espanya i respecte la UE i la disminució paulatina de la productivitat, elements que expliquen la pèrdua de competitivitat a nivell internacional.

Factors de competitivitat i posicionament de mercat

Els pilars econòmics de la comarca del Maresme són el sector industrial, que malgrat que la seva retrocessió, continua tenint presència molt important en el teixit productiu de la comarca, el sector serveis on predominen les activitats relacionades amb el turisme, i l'agricultura que es pot qualificar com la més intensiva de Catalunya.

L'anàlisi de la qualificació dels treballadors i la seva distribució per funcions i sectors d'activitat confirma la millora generalitzada en el nivell de qualificació dels treballadors registrada a l'enquesta del primer semestre de 2006, amb independència del sector econòmic que es consideri. Aquest resultat és encara més meritori si tenim en compte l'ampliació de la mostra amb la incorporació d'empreses pertanyents a sectors, *a priori*, més treball-intensius.

A nivell desagregat, les empreses del sector serveis, per la seva pròpia naturalesa, presenten una elevada proporció de mà d'obra relativament poc qualificada. En el sector industrial, el grau de qualificació dels seus treballadors continua sent molt baix, un extrem que revela de manera implícita un problema de productivitat reduïda o d'especialització en activitats de demanda mitjana-baixa. Al sector primari resulta mot destacable, l'augment de la importància relativa del personal qualificat. Aquest dinàmica recull una tendència de fons observada en les entrevistes realitzades i que palesa els esforços realitzats en aquest àmbit per modernitzar el sector introduint noves tècniques, maquinària i cultius que a la fi s'han de traduir en millores de la productivitat.

Aproximadament el 48% dels treballadors han rebut formació universitària, més d'un 37% tenen algun tipus de formació tècnica o posseeixen un cicle formatiu de grau superior i gairebé un 18% han estat formats en Tecnologies de la Informació i Comunicació (TICs). A més, el 8,5% ha rebut formació a l'Escola Universitària del Maresme (EUM) o a l'Escola Universitària Politècnica de Mataró (EUPMt). Aquest extrem és especialment remarcable, més si tenim en compte que, malgrat les ampliacions successives

de la dimensió de la mostra considerada en cada nou informe, la proporció de treballadors formats als centres universitaris del Maresme és força estable en tots els sectors al llarg de la sèrie històrica de l'Observatori de la Competitivitat (període 2005-2007). Des d'aquesta perspectiva l'arrelament de l'EUM i de l' EUPMt al teixit econòmic de la comarca resulta evident.

Entre 2006 i 2007 la formació universitària del personal de les empreses consultades s'ha multiplicat per 1,5, la formació tècnica ha augmentat en un 26%, però en canvi ha caigut en un 21,5% la formació en TICs. Els esforços tecnològics de les empreses s'han concentrat en la implantació de sistemes de gestió i sistemes d'informació, però encara és limitat l'impacte de les noves tecnologies en les activitats de distribució i comercialització.

El nombre d'empreses que han innovat els seus productes o serveis s'ha reduït lleugerament en passar del 91% de 2006 al 82% de 2007, una dinàmica que obeeix al deteriorament de les expectatives empresarials durant la segona meitat de l'any. De la mateixa manera, s'ha reduït significativament la quantitat d'empreses que tenen convenis de cooperació amb centres universitaris, així com el nombre de companyies que mantenen algun tipus de cooperació amb centres d'investigació no universitaris. En aquest context de dificultats i perspectives incertes adquireixen una singular importància la gestió activa de la innovació, l'ús d'eines de redefinició i control dels processos productius mitjançant la simulació de processos, el TPM i la fabricació flexible o *lean manufacturing*.

Les empreses de l'*Observatori* eviten la competència via preus i costos i opten per estratègies basades principalment en la qualitat del producte i/o servei que presten, una opció que ha guanyat terreny durant el primer semestre de 2007, i que consolida la trajectòria iniciada a principis de 2006. També destaca la preferència per la diferenciació del producte i/o servei.

Tanmateix, l'aspecte més interessant en aquest àmbit és l'emergència de la flexibilitat de resposta com l'estratègia competitiva rellevant de les empreses consultades. Aquesta circumstància s'explica per dos motius. D'una banda, la naturalesa de les noves empreses introduïdes a la mostra. Per altra banda, aquesta inèrcia s'emmarca també amb la necessitat de dotar-se de la necessària capacitat de reacció, per superar amb èxit les dificultats que plantegen els períodes de menor activitat.

Els resultats de l'enquesta de l'*Observatori* per l'any 2007 atorguen una major presència de les empreses enquestades als mercats comarcal, regional i estatal molt superior a la d'anys anteriors. Aquesta evolució és una conseqüència de l'ampliació de la mostra que s'ha traduït en una disminució de la importància relativa de les empreses multinacionals i l'augment del pes específic de les companyies nacionals, majoritàriament de caràcter no familiar. Tanmateix aquesta evidència no suposa en cap cas, un retrocés en el grau d'internacionalització de les empreses ni en una menor presència de les empreses de l'*Observatori* als mercats internacionals. De fet, el grau d'internacionalització de les distintes companyies, que ja s'apuntava en l'Informe del primer semestre de 2006, s'ha ampliat.

Els resultats de l'*Indicador Sintètic de Competitivitat del Maresme (ISCM)* de 2007 revelen una lleugera millora de la competitivitat. En termes històrics, la millora de la competitivitat acumulada en el període 2005-07 és del 2,82%. Així, amb caràcter general, la formació dels treballadors, la gestió del coneixement així com aspectes relacionats amb la recerca, el desenvolupament i la innovació guanyen pes a l'hora

d'explicar l'evolució de la competitivitat de les empreses del Maresme.

Perspectives empresarials al Maresme

El deteriorament de la conjuntura econòmica i l'augment del pessimisme d'empreses i consumidors registrat al conjunt de Catalunya durant la segona meitat de 2007, també ha tingut el seu reflex en un menor dinamisme de l'activitat empresarial a la comarca del Maresme. Així, durant l'any 2007 només un 35,8% de les empreses que integren la mostra de l'*Observatori* manifestaven que la seva activitat industrial i/o comercial travessava una fase de creixement, un registre un 56% menor al de finals de 2006. En consonància amb l'alentiment de l'activitat productiva, el percentatge d'empreses que consideren que el seu negoci viu una fase d'estancament s'eleva fins al 56,7%, el registre més alt de tota la sèrie històrica, un 44% major que al 2006 i 11 punts percentuals més que a finals del 2005. A més, el nombre d'empreses consultades que es declara en crisi augmenta en 3 punts respecte l'any anterior, situant-se en el 7,5%, un nou rècord en la sèrie històrica de l'*Observatori*.

En aquest context de moderació del creixement econòmic característic de l'any 2007, la inversió per part de les empreses de l'*Observatori* ha anat perdent intensitat durant la segona part de l'any a mesura que s'anava deteriorant la confiança empresarial i l'activitat productiva s'anava reduint per l'efecte de la crisi immobiliària i les restriccions creditícies imposades per les turbulències financeres internacionals. Per això, en conjunt la proporció d'empreses que manifesten una ferma voluntat d'ampliar la seva activitat dins o fora de la comarca en els propers cinc anys s'ha reduït.

El canvi més ostensible fa referència al nombre d'empreses que projectaven ampliar el seu negoci fora de la comarca: la proporció passa del 84% de finals de 2006 al 58% de finals de 2007, la qual cosa suposa una davallada del 34% en un any. La proporció d'empreses que preveu obrir nous establiments al Maresme també s'ha reduït del 56,8% de 2006 al 50,7% de 2007, per bé que aquí la contracció de l'11% no ha estat tan accentuada.

Finalment, el nombre d'empreses que valoraven la conjuntura municipal o comarcal com d'estancament ha augmentat ostensiblement en el darrer any i, lògicament, aquesta circumstància genera incerteses sobre l'evolució en el futur immediat de la seva activitat industrial i comercial. A més, la inquietud es fa extensiva també als sectors on operen les empreses de l'*Observatori*, més quan el seu àmbit d'operacions és nacional, estatal o internacional i la naturalesa de la crisi que s'albira previsiblement afectarà els mercats de les economies més avançades a nivell global.

Valoració de la competència municipal i comarcal

Les valoracions de les empreses en relació a la competència territorial no han variat en excés entre els anys 2006 i 2007. En aquest sentit, les empreses de l'*Observatori* continuen ponderant especialment la possibilitat de comptar amb unes bones infraestructures de comunicació i la proximitat als consumidors, la facilitat en l'accés a noves tecnologies així com la presència d'institucions que facilitin la formació continuada dels seus treballadors i l'existència de bons serveis locals i de treballadors qualificats. De fet s'observa com, en un escenari d'expectatives incertes, d'alentiment de l'activitat productiva i tipus d'interès creixents, destaquen l'augment de la sensibilitat que adquireixen factors estratègics com la proximitat als proveïdors, la flexibilitat laboral, la disponibilitat d'un horari comercial ampli i les facilitats de finançament i d'accés a subvencions. Per contra, les empreses continuen puntuant negativament el

“bon preu del sòl” i els “mercats amb poca pirateria” .

Quant al grau d'implantació de noves tecnologies a l'àmbit de l'empresa, les empreses de l'*Observatori* han intensificat novament l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, tot reforçant la tendència iniciada a finals de 2005. Així ho testimonia el fet que quasi el 80% de les empreses enquestades declari que la implantació d'aquests avenços és superior o igual a la mitjana del sector. Tanmateix, el canvi de conjuntura ha frenat també el ritme inversor en aquest àmbit i, per això, malgrat l'augment les xifres no difereixen en excés dels resultats de 2006.

Anàlogament, les empreses de l'*Observatori* han experimentat l'any 2007 un augment significatiu dels seus esforços per dur a terme una activitat industrial respectuosa amb el medi ambient. Aquests avenços substancials s'han traduït en una millora de l'opinió de les empreses consultades sobre la valoració del medi ambient a nivell municipal i comarcal. Amb tot, la valoració dels municipis en aquest àmbit per part de les empreses ha augmentat en menor mesura que la valoració que les mateixes empreses fan de la comarca del Maresme en el seu conjunt.

Conjuntura internacional

CONJUNTURA ECONÒMICA MUNDIAL: CANVI DE CICLE

La producció mundial l'any 2007 va créixer un 4,9% segons l'FMI, una dècima menys que l'any 2006, tot completant el quadrienni de major creixement econòmic des dels anys '60. Però malgrat l'aparent estabilitat en l'evolució de l'activitat productiva, l'any 2007, paradoxalment, marca també un canvi de cicle econòmic i el trencament de la tendència de creixement continuat i inflació moderada que havia caracteritzat el panorama econòmic internacionals dels darrers 5 anys.

Quadre 1. Perspectives de creixement mundial

Variació percentual respecte l'any anterior	2005	2006	2007	2008 (Previsió)
Països OCDE	2,6	3,1	2,7	2,3
Estats Units	3,1	2,9	2,2	0,5
Japó	1,9	2,4	2,1	1,4
Unió Europea (UE-27)	2,1	3,3	3,1	1,8
Regne Unit	1,8	2,9	3,1	1,6
Unió Europea (zona euro)	1,6	2,8	2,6	1,4
Alemanya	0,8	2,9	2,5	1,4
França	1,7	2,0	1,9	1,4
Itàlia	0,6	1,8	1,5	0,3
Espanya	3,6	3,9	3,8	1,8
Amèrica Llatina i Carib	4,6	5,4	5,8	4,4
Mèxic	2,8	4,8	3,3	2,0
Brasil	5,7	4,0	5,0	4,5
Argentina	9,2	8,5	8,7	7,0
Economies emergents de l'Est d'Àsia	9,0	9,6	9,7	8,2
Xina	10,4	11,1	11,4	9,3
Índia	9,1	9,7	9,2	7,9
Àfrica	5,7	5,9	6,2	6,3
Economia Mundial	4,4	5,0	4,9	3,7

Font: Elaboració pròpia a partir de OCDE i World Economic Outlook del FMI (Abril 2008)

Aquest canvi de tendència no s'explica tant per la desacceleració cíclica que ja s'albirava en alguns països industrialitzats com Estats Units o Espanya després d'una perllongada fase expansiva, sinó més aviat per l'esclat de la crisi financera al mercat hipotecari d'alt risc (*sub-prime*) dels Estats Units a l'estiu de 2007 i el seu posterior contagi via mercats financers a la resta de països industrialitzats.

Aquests esdeveniments van provocar que el tercer trimestre de 2007 vingués caracteritzat per una elevada volatilitat als mercats de capitals i problemes de liquiditat, la reavaluació del risc i l'aparició de

tensions en un nombre creixent de segments dels mercats monetaris i crediticis, circumstàncies que a més de causar quantioses pèrdues a algunes d'elles han evidenciat la fragilitat del sistemes financers nacionals i han contribuït notablement a la configuració d'un clima general de desconfiança.

A més, el canvi d'expectatives en la conjuntura internacional de la segona meitat de 2007 ha coincidit amb el deteriorament de la situació inflacionista global, associada a l'alça continuada dels preus de l'energia, de les primeres matèries agrícoles i dels aliments. La coincidència de la intensificació de les tensions inflacionistes amb la caiguda de les taxes de creixement econòmic i la creixent inestabilitat financera han destapat el fantasma de l'estagflació i planteja dilemes de difícil resolució per a la gestió de la política econòmica. Per això, i malgrat la resistència que han seguit mostrant altres àrees geogràfiques, especialment les economies emergents de l'Est d'Àsia i Índia, les perspectives de creixement de l'economia mundial s'han revisat reiteradament a la baixa i continuen envoltades de gran incertesa pels dubtes sobre l'abast final de les perturbacions esmentades.

ESTATS UNITS, CRISI FINANCERA I DESACCELERACIÓ ECONÒMICA

Als Estats Units, el creixement del PIB en 2007 fou del 2,2%, 7 dècimes per sota de 2006 i el pitjor registre dels darrers 5 anys. Amb tot, l'activitat productiva va mostrar un notable dinamisme durant bona part de l'any i malgrat la maduresa del cicle econòmic. Però l'esclat de la crisi hipotecària i la seva extensió als mercats crediticis ha precipitat la caiguda de la inversió residencial, tot agreujant la profunditat de l'ajust del mercat de l'habitatge. Alhora, el consum privat ha mantingut una fortalesa major a la prevista, sostingut pel bon comportament de l'ocupació i, malgrat l'efecte riquesa negatiu derivat de la caiguda dels preus dels béns immobles. Només a finals d'any es va produir un alentiment de la despesa de les famílies en béns de consum, reflectint la debilitat creixent del mercat laboral, la caiguda de la confiança causada per la crisi financera i el menor poder adquisitiu vinculat una inflació creixent, que a finals del quart trimestre de 2007 es va situar en el 4,1%, impulsada pels preus de l'energia i dels aliments.

La contractació en el mercat laboral, i malgrat la notable resistència mostrada durant bona part de l'any 2007, va registrar una ràpida contracció entre finals de 2007 i començament de 2008. De fet, per primera vegada des de 2003, l'economia nord-americana va patir una destrucció neta d'ocupació que va traduir-se en un augment de la taxa d'atur fins al 5,1%.

El saldo exterior va millorar al llarg de 2007 i la demanda exterior neta va contribuir positivament al creixement del PIB per primera vegada des de 1995, a causa de l'alentiment de les importacions. D'aquesta manera, el dèficit per compte corrent va reduir-se, en passar d'un valor 6,2% del PIB al 2006 al 5,3% l'any 2007.

JAPÓ, ALENTIMENT DE L'ACTIVITAT PRODUCTIVA

El PIB de l'economia japonesa va créixer un 2,1% el 2007, 3 dècimes més que l'any anterior. Aquesta desacceleració s'explica, pel cantó de la demanda, a partir de la disminució de la inversió residencial – associada a canvis legislatius en el sector– i per la persistent debilitat del consum privat –conseqüència de la manca de dinamisme de la renda de les famílies–. Des de la perspectiva de l'oferta, l'alentiment en el creixement de la producció és un reflex de la pèrdua de dinamisme de l'activitat industrial en els últims mesos de l'any. De fet, els índexs de confiança empresarial de les enquestes Tankan del darrer

semestre de 2007 reforcen la tendència de deteriorament de la producció industrial per al 2008. Al mercat de treball el ritme de creació d'ocupació va alentir-se, fet que es va traduir en un lleuger augment de la taxa d'atur.

En aquesta conjuntura recessiva, contrasta l'evolució positiva de la despesa de consum, així com la recuperació del sector de la construcció al mes de desembre. A l'àmbit exterior, el superàvit exterior va ampliar-se, assolint el 4,8% del PIB.

La inflació va seguir una trajectòria ascendent durant tot 2007 per l'alça dels preus del petroli i dels aliments, de tal manera que l'índex general va situar-se en l'1%. La crisi financera de la segona meitat de l'any va tenir un impacte limitat sobre l'economia japonesa, a causa de la menor exposició del sistema financer japonès als mercats on es van originar les dificultats.

ECONOMIES EMERGENTS, L'EXPANSIÓ CONTINUA

A les economies emergents l'activitat productiva va seguir una trajectòria creixent com així ho testifiquen unes taxes de creixement del PIB mitjanes del 7,9%, molt pròximes a les de l'exercici anterior i superiors a les esperades, recolzades cada cop més en la seva demanda interna o en les exportacions de primeres matèries. Segons l'FMI, la contribució de Xina al creixement mundial fou del 25%, mentre que l'Índia i els principals exportadors de petroli van aportar una altra quarta part. De fet, el conjunt d'economies emergents expliquen quasi el 70% del creixement mundial.

El creixement del PIB a la Xina l'any 2007 va ser de l'11,4%, tres dècimes superior a 2006. Aquí la producció industrial, la inversió empresarial i les exportacions, principals motors de l'economia xinesa, van mostrar certs signes de moderació a la finals del quart trimestre de l'any, conseqüència de la crisi als Estats Units. Amb tot, i malgrat la gradual apreciació del renminbi, el superàvit comercial va seguir movent-se a l'alça, la qual cosa va situar el superàvit per compte corrent en l'11,1% del PIB.

A diferència de la tònica observada a nivell mundial, la inflació mesurada mitjançant l'IPC va invertir la tendència mostrada en els últims anys, per a situar-se en el 6,5% al mes de desembre de 2007. Aquesta dinàmica també és el resultat del canvi d'orientació de la política monetària de finals d'any i que s'ha concretat en un increment dels tipus d'interès de referència de préstecs i dipòsits, en l'elevació del coeficient de reserves bancàries en tres ocasions i l'apreciació del renminbi. Tanmateix, l'alça dels preus dels aliments i de les primeres matèries ha mogut a les autoritats econòmiques a gravar amb impostos les exportacions de cereals i a establir alguns controls de preus.

A la resta d'Àsia, com un reflex de la conjuntura econòmica internacional, l'activitat productiva va tendir a desaccelerar-se lleugerament en el quart trimestre de 2007, alhora que la inflació ha anat augmentat gradualment, impulsada per l'augment del preu del petroli i dels preus de les primeres matèries alimentàries. Amb tot, les principals economies de la regió van registrar una taxa de creixement mitjana durant 2007, entorn al 7%, similar a la de 2006. Aquí també la inflació va augmentar especialment al segon semestre de 2007, com a conseqüència de l'increment del preu dels aliments i de l'energia, amb la principal excepció de l'Índia, on la inflació va moderar-se al segon semestre.

Quant a Amèrica Llatina, l'any 2007 marca la consolidació d'una de les fases de creixement més

llargues de la història recent. Així, el creixement del PIB regional va ser del 5,8% –superior a la taxa del 5,4% registrada en 2006–, afavorit per l'expansió de la demanda interna associada a una major inversió empresarial i l'alça dels preus del petroli i de les primeres matèries. Així, tots els països, excepte Xile i Colòmbia, van registrar un increment de la taxa de creixement del PIB, que va ser realment important a Argentina, Brasil, Veneçuela i Uruguai. Aquesta expansió de la demanda interna va afavorir el deteriorament dels saldos de la balança per compte corrent, tot i que el conjunt de la regió va conservar un superàvit entorn al 0,5% del PIB com en els últims 5 anys. Per això, el sector exterior va accentuar la seva aportació negativa al creixement econòmic a molts països de la regió.

Respecte a l'evolució dels preus, en el mes de desembre de 2007 la inflació regional es va situar en el 5,8%, com resultat de l'alça generalitzada dels preus, especialment remarcable a Xile i, sobretot, Veneçuela, fet que va motivar l'enduriment de la política monetària a Xile, Mèxic, Perú i Uruguai. Tanmateix, la taxa d'inflació del conjunt de la regió continua situant-se en uns nivells històricament baixos.

EUROPA, ALENTIMENT I MAJOR INFLACIÓ

L'any 2007, el PIB de la zona euro va créixer en un 2,6%, una xifra superior a la taxa de creixement potencial de l'àrea. L'activitat productiva va mostrar una suau trajectòria descendent al llarg de l'any, però no fou fins el darrer trimestre quan van començar a fer-se evidents els efectes sobre la demanda agregada de les diverses perturbacions que han estat afectant l'economia europea recentment: la desacceleració de l'economia dels Estats Units, l'esclat de la crisi financera a l'estiu de 2007 i la seva extensió a l'Europa occidental, el notable encariment de les primeres matèries energètiques i alimentàries i la continuada apreciació de l'euro.

L'impacte d'aquest xocs sembla que ha precipitat el final d'una etapa expansiva a la zona euro, una etapa que a més de breu es revela com a incompleta, doncs la reactivació incipient de la demanda externa i el posterior dinamisme mostrat per la inversió i l'ocupació, finalment no s'ha pogut culminar amb la recuperació decidida del consum privat.

La contribució més significativa, entre els països de major dimensió, prové de la favorable evolució de l'activitat econòmica a Espanya (amb una taxa de creixement del PIB del 3,9%) i Alemanya (amb una taxa de creixement del PIB del 2,5%). Per contra, les economies de França (1,9%) i Itàlia (1,5%) van mantenir la debilitat en l'activitat productiva que havien mostrat els anys anteriors. Quant a la composició d'aquest creixement, hem de dir que la demanda interna explica l'expansió econòmica en bona part de les principals economies de la zona euro, excepte en el cas d'Alemanya, on la contribució de la demanda externa neta fou decisiva.

Per altra banda, l'acceleració del ritme de creixement del PIB a Portugal, després de l'atonía dels últims anys, unida a l'alentiment experimentat en alguns dels països més dinàmics, com Irlanda i Finlàndia, han afavorit una certa reducció de la dispersió de les taxes de creixement del PIB de la Unió Econòmica i Monetària (UEM).

En el conjunt de l'any 2007, la inflació de la zona euro va reduir-se respecte l'any anterior, tot i que va romandre en uns registres superiors al 2%. Tanmateix, el segon semestre de l'any marca l'inici d'una tendència alcista en l'índex general de preus al consum. Aquesta canvi s'explica en part per l'augment

dels impostos indirectes, però sobretot, per l'evolució dels components més volàtils: els preus de l'energia i de les primeres matèries i, en el darrer quadrimestre de l'any, el preu dels aliments.

Fora de la zona euro, al Regne Unit, el PIB va augmentar un 3% l'any 2007, una xifra una dècima superior a la de 2006, en gran part per la fortalesa de la demanda interna doncs la contribució de la demanda exterior neta va ser cada cop menor, fins a fer-se negativa, com a conseqüència del ràpid augment del dèficit per compte corrent, que va passar del 3,9% al 4,2% del PIB. Tanmateix, a l'igual que a la resta d'economies occidentals, cap a finals de l'any el ritme de creixement econòmic va alentir-se, a causa dels efectes de la crisi financera sobre els mercats de crèdit hipotecari i de l'habitatge. Aquí, la inflació també va accelerar-se en el quart trimestre de 2007 a resultes dels majors preus de l'energia, de tal manera que la inflació al mes de desembre se situava en el 2,1%.

Quant als països de la Unió Europea de l'Europa Central i de l'Est, el creixement del PIB va ser del 6,2%, una taxa lleugerament inferior al 6,5% de 2006, basada també en la fortalesa de la demanda interna. Els millors registres corresponen als països bàltics, Eslovàquia, Polònia, República Txeca i als dos nous membres de la UE, Bulgària i Romania. En aquest escenari, destaquem els pobres registres de l'economia d'Hongria, on la pràctica de polítiques de consolidació fiscal van penalitzar notablement l'activitat productiva del país de tal manera que la taxa de creixement del PIB l'any 2007 fou només de l'1,3%. Tot i que fins ara, el creixement del PIB s'ha mantingut per sobre del potencial (2%), malgrat les pertorbacions financeres, les perspectives de futur indiquen un cert desacoblament o asincronia de cicles econòmics entre la zona euro i l'economia dels Estats Units. Per altra banda, s'espera una desacceleració ràpida de l'activitat productiva tant a Itàlia com a Espanya, ben al contrari que Alemanya, on la menor importància del sector de la construcció i la major productivitat de les empreses fa aventurar que aquella economia resistirà relativament els xocs recents: apreciació de l'euro, turbulències financeres i l'alça dels preus del petroli, primeres matèries i aliments. Aquesta dinàmica apunta també cap una certa asincronia de creixement entre el centre i la perifèria dins la zona euro.

Finalment, l'evolució econòmica de la zona euro en el futur més immediat continua estant condicionada, tant per la incertesa política i institucional, com per la necessitat d'endegar reformes estructurals que permetin impulsar la productivitat en el marc de l'Agenda de Lisboa.

ECONOMIA ESPANYOLA: FORTALESA DE LA DEMANDA INTERNA, DEBILITAT DE LA DEMANDA EXTERNA

L'economia espanyola va completar 2007 amb una taxa de creixement del 3,8%, validant la trajectòria de desacceleració gradual de l'activitat productiva mostrada al llarg de l'any. En el conjunt de l'any, el menor dinamisme de la demanda interna –va créixer 0,5% menys que l'any anterior, principalment per la moderació de la despesa en consum de les famílies i de la inversió residencial– es va veure parcialment compensat pel notable creixement de la inversió en equip i una aportació menys negativa del sector exterior. A més, durant el darrer trimestre de 2007 va fer-se evident que la inestabilitat financera internacional originada als mesos d'estiu als Estats Units podia intensificar la trajectòria d'ajust iniciada per l'economia espanyola durant els primers mesos de l'any.

En aquest sentit, els principals indicadors de conjuntura aventuren una desacceleració més pronunciada de l'activitat en el primer trimestre de 2008 i a un ajust encara més intens de l'esperat al sector

immobiliari, tot accentuant el clima d'incertesa sobre l'evolució econòmica. L'activitat productiva i l'ocupació van seguir una trajectòria descendent conseqüència de la crisi del sector immobiliari i de la construcció i les activitats relacionades.

Les dades trimestrals de l'EPA mostren com la taxa d'atur repuntava fins el 9,6%, en un context d'alentiment progressiu en el ritme de creació de llocs de treball i augment de la població activa. El repunt de la inflació durant la segona meitat de 2007 s'explica per les tensions als mercats internacionals de primeres matèries alimentàries i energètiques, que van afectar als components més volàtils de la cistella de la compra. Per això, la inflació espanyola se situava en les taxes més altes dels darrers 2 anys (4,2%) i el diferencial d'inflació amb la UEM ha augmentat fins a un nivell que en els últims mesos de 2007 era lleugerament per sobre del punt percentual.

Conjuntura i perspectives de l'economia de Catalunya durant l'any 2007

L'evolució de l'activitat productiva al llarg del 2007 va ser prou positiva durant els dos primers estres de l'any, quan l'economia va créixer a un ritme del 4% i del 3,9% respectivament, segons dades oficials de l'IDESCAT. Però durant la segona meitat de l'any 2007, l'economia catalana va iniciar una període de desacceleració de l'activitat productiva, conseqüència del final del llarg cicle expansiu de la construcció i els efectes de la crisi creditícia internacional. Com a conseqüència d'això, el creixement econòmic de Catalunya l'any 2007 fou del 3,6%, tres dècimes inferior a la taxa registrada l'any anterior. La incertesa sobre els efectes reals de la crisi de liquiditat als països més avançats en un context d'inflació creixent fan preveure que l'alentiment de l'activitat productiva a Catalunya es perllongarà durant bona part de 2008, com així ho avalen les primeres estimacions que situen el creixement de l'activitat productiva en el 2,6%, un 1 percentual al creixement mitjà registrar l'any 2007.

Malgrat aquesta conjuntura, les tendències de fons en el patró de creixement de l'economia catalana que ja s'apuntaven a finals de 2006, s'han confirmat durant l'any 2007. Així, des del vessant de l'oferta es consolida la pèrdua d'importància relativa del sector serveis i de la construcció en benefici del major dinamisme del sector industrial.

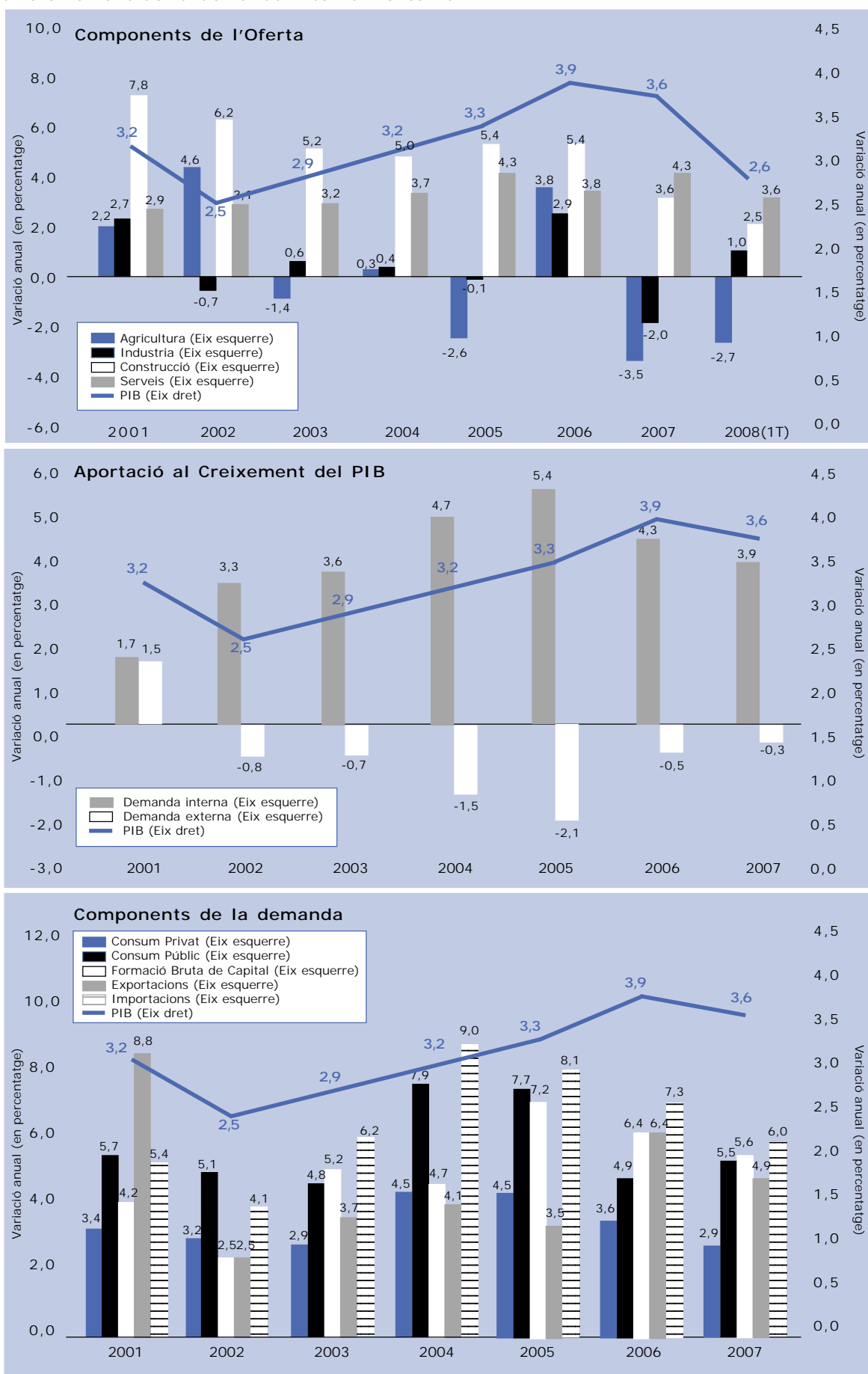
Des del vessant de la demanda, destaca la reducció de l'aportació de la demanda interna i una millora de la contribució del sector exterior. Amb tot, diversos indicadors van mostrar símptomes d'esgotament, sobretot en el consum de les famílies i la inversió residencial pel costat de la demanda, i del sector de la construcció per la banda de l'oferta. El menor dinamisme de la inversió en béns d'equip i de les exportacions expliquen la reducció del ritme de creixement de l'activitat productiva.

LA FI DEL PATRÓ DE CREIXEMENT DELS DARRERS 15 ANYS

Des del vessant de l'oferta, la desacceleració en el ritme de creixement econòmic de Catalunya s'explica principalment la culminació del llarg cicle expansiu del sector de la construcció d'habitatges residencials, agreujat per l'enduriment de les condicions creditícies i l'augment de tipus d'interès causats per la crisi de liquiditat internacional i la pèrdua de poder adquisitiu en un context d'inflació creixent. Aquest extrem marca la fi del patró de creixement característic de l'economia catalana dels darrers 10 anys basat en l'expansió continuada de la producció del sector de la construcció i dels serveis.

El menor dinamisme de l'activitat productiva en el conjunt de Catalunya està associat a la crisi immobiliària i de la construcció. D'aquesta manera, l'any 2007 la taxa de creixement del VAB de la construcció ha

Gràfica 1. Evolució del PIB. Components de l'oferta, components de la demanda i aportació al creixement de la demanda interna i externa

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Economia i Finances i de l'Idescat

estat del 3,8%, enfront del 5,4% de l'any anterior. La pèrdua de pols del sector s'ha transmès ràpidament a l'ocupació, si bé al desembre el nombre d'afiliats al sector mantenia a Catalunya una evolució de signe positiu, a diferència del conjunt estatal on havia començat a disminuir.

Quadre 2. Evolució del Producte Interior Brut de Catalunya per sectors d'activitat (03-08)

Base 2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Trimestres 2007				Trimestres 2008
Variació anual percentual							I	II	III	IV	I
Agricultura	4,6	-1,4	0,3	-2,6	-3,8	-3,5	-0,3	-4,4	-4,8	-4,5	-2,7
Indústria	-0,7	-0,3	1,0	0,1	2,9	2,0	2,8	2,5	2,0	0,8	1,0
Construcció	6,2	5,2	5,0	5,4	5,4	3,6	3,9	3,5	3,6	3,4	2,5
Serveis	3,1	3,2	3,7	4,3	3,8	4,3	4,5	4,4	4,4	4,2	3,6
PIB preus mercat	2,5	2,9	3,2	3,3	3,9	3,6	4,0	3,8	3,6	3,1	2,6

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Economia i Finances i de l'Idescat.

La caiguda de l'activitat en el sector de la construcció s'ha vist reforçada per la gradual desacceleració de l'activitat industrial. Així, la producció industrial ha seguit una trajectòria descendent al llarg de l'exercici. De fet, l'expansió de la demanda externa, el bon comportament de la inversió en béns d'equip i la millora dels indicadors de confiança durant la primera meitat de 2007, es van anar esllanguint a partir del segon semestre quan van començar sentir-se els efectes sobre la producció industrial derivats de la continuada apreciació de l'euro, la desacceleració de l'economia dels Estats Units, l'esclat de la crisi financera a l'estiu de 2007 i la seva extensió a l'Europa occidental nivell global, a més del notable encariment de les primeres matèries energètiques i alimentàries.

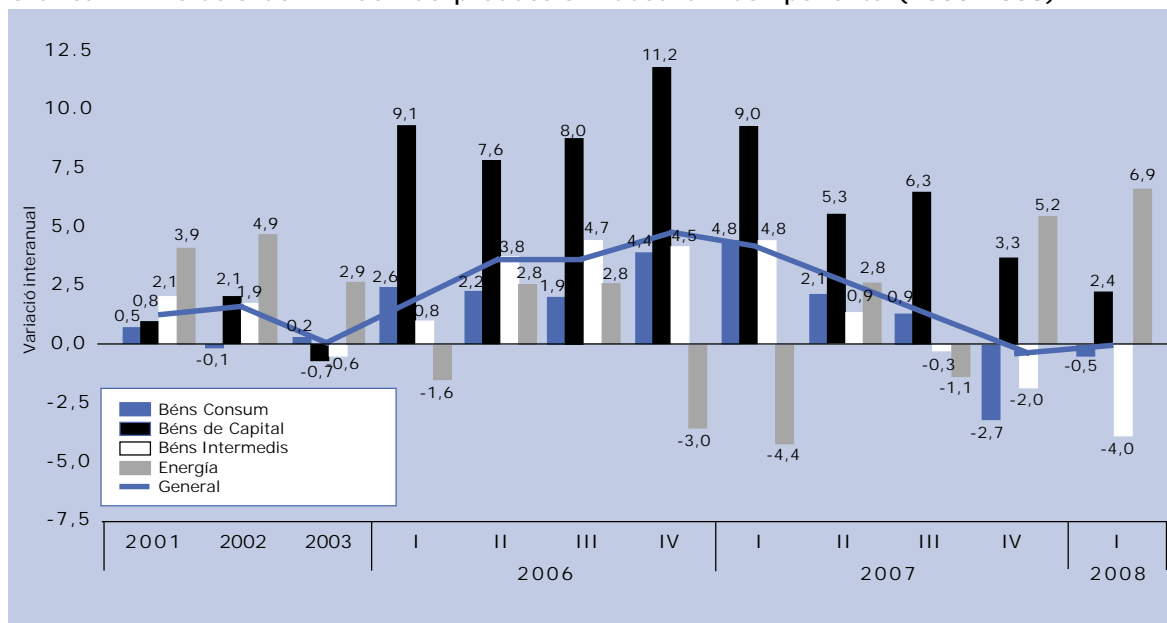
D'aquesta manera, l'augment de la demanda de la zona euro a Catalunya no ha arribat a consolidar-se i, a més, el refredament de la demanda interna ha perjudicat el ritme d'expansió de l'activitat productiva del sector industrial. Aquestes esdeveniments resulten encara més evidents a partir de l'evolució de l'Índex de Producció Industrial (IPRI) –gràfica 2–, que mostra com la producció industrial va iniciar una forta tendència a l'alça a finals de 2005, que al 2006 va situar la indústria de nou en ritmes prou significatius, assolint taxes del 3,3%, però durant el 2007 va alentir de forma important aquest ritme, de tal manera que a finals de 2007 la taxa de variació fou de l'1,3%.

A nivell desagregat, la dinàmica de la producció per grans sectors industrials permet observar que tant la producció de béns de consum i en menor mesura la producció de béns d'equip i maquinària han tendit a alentir-se, especialment a partir del segon semestre. En particular, s'observa que l'any 2007 els creixements més notables de la producció s'han registrat en les indústries de tecnologia mitjana-alta com la branca de maquinària i equips mecànics, seguida per la producció d'equips elèctrics, electrodomèstics i material òptic. Les indústries de paper i arts gràfiques, material de transport, metal·lúrgia, química, a més de la indústria de l'alimentació, begudes i tabac també han registrat uns bons resultats.

Per contra, la producció de minerals no metàl·lics així com la de la indústria de l'energia elèctrica i aigua ha disminuït respecte 2006. De la mateixa manera, s'ha intensificat la caiguda de l'activitat en la indústria tèxtil i confecció, cuir i calçat.

Quant als serveis, el sector de major pes específic a l'economia catalana, la seva evolució ha estat relativament més positiva que la trajectòria dibuixada per la indústria i la construcció. D'aquesta mane-

Gràfica 2. Evolució de l'Índex de producció industrial: Components (2003-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat.

ra, en aquesta conjuntura de desacceleració, el VAB de les activitats de serveis van créixer l'any 2007 en un 4,3%, 5 dècimes més que en 2006, amb un perfil molt estable al llarg de l'any que s'alenteix només lleugerament en el darrer trimestre de l'any, fins el 4,2%.

Entre les activitats amb més pes dins del sector, les de serveis socials bàsics com ara la sanitat i l'educació han tingut un creixement d'ocupació molt elevat. També les activitats relacionades amb el turisme: transport de passatgers, agències de viatge i hostaleria, a més dels serveis de mediació financera. Però els increments relatius més importants s'han produït en branques que, tot i que tenen menys pes en el sector, són estratègiques en termes econòmics, com ara les de recerca i desenvolupament i les activitats informàtiques.

Malgrat aquesta dinàmica tan positiva a nivell agregat, hem d'assenyalar que la desacceleració del sector de la construcció també s'ha deixat sentir amb força, com a conseqüència de la desaparició de moltes activitat de serveis vinculades directament o indirectament amb el sector immobiliari, una evolució que contrasta amb l'augment dels serveis de mediació financera. Per altra banda, l'alentiment del consum privat ha restat força a les activitats comercials.

Finalment, els resultats obtinguts al sector agropecuari l'any 2007 mostren una nova caiguda de la producció, després de la recuperació d'activitat registrada el 2006, associada a la perllongada sequera que ha afectat els camps de Catalunya i l'encariment del preus de les primeres matèries i de l'energia. De fet, les dades d'Idescat mostren una disminució del VAB agropecuari del 4%. Per subsectors d'activitat, l'agricultura redueix la seva producció en un 2,9% i la ramaderia en un 0,7%.

En relació a l'any anterior, els canvis més destacables de l'any 2007 són la disminució de collites de fruita fresca (del 12,8%) i l'augment de la collita de cereals (15,1%). També disminueixen de manera abrupta la producció de fruita seca (un 25,4%) així com la producció d'oli d'oliva (un 13,6%). La menor producció de porquí (d'un 2,2%) i la millora del boví són els aspectes més positius a l'àmbit ramader.

EL MENOR DINAMISME DE LA DEMANDA AGREGADA

La desacceleració de la demanda interna

Des del vessant de la demanda, durant el 2007 va prosseguir la recomposició del creixement de l'economia, es va frenar l'aportació de la demanda interna i es va alentir la contribució negativa de la demanda externa.

Segons l'Idescat, l'increment mitjà de la demanda interna l'any 2007 ha estat del 4% i la seva aportació al creixement per al conjunt de l'any s'estima en el 3,9% del PIB, 5 dècimes menys que l'any anterior. El procés de desacceleració de l'activitat productiva en la que es troba immersa l'economia catalana des de el segon semestre de 2007 s'explica, des de la perspectiva de la demanda, per la menor demanda interna conseqüència de la disminució del consum privat i la caiguda de la inversió en habitatges per part de les famílies. En canvi, la inversió en maquinària i instal·lacions tècniques per part de les empreses i el consum públic van augmentar l'any 2007.

Quadre 3. Evolució dels components de la demanda agregada (01-07)

Base 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Variació anual percentual							
Consum privat	3,4	3,2	3,1	4,5	4,5	3,6	2,9
Consum públic	5,7	5,1	5,4	7,9	7,7	4,9	5,5
Formació Bruta de capital	4,2	2,5	5,2	4,7	7,2	6,4	5,6
- Béns d'equip	4,6	-0,7	5,3	4,0	8,9	6,7	7,7
- Construcció	6,5	5,3	5,2	5,4	5,9	6,0	3,6
Exportacions	8,8	2,5	1,7	4,1	3,5	6,4	4,9
Importacions	5,4	4,1	5,6	9,0	8,1	7,3	6,0
PIB	3,2	2,5	2,9	3,2	3,3	3,9	3,6
Aportacions al creixement							
Demanda Interna	1,7	3,3	3,6	4,7	5,4	4,3	3,9
Demanda Externa	1,5	-0,8	-0,7	-1,5	-2,1	-0,5	-0,3

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

La despesa en consum privat continua ha tendit a alentir-se al llarg de 2007 fins a assolir una taxa anual del 2,9%, després d'haver crescut entorn al 4% anual durant els tres anys anteriors. Tot i que les compres d'automòbils s'han reduït l'any 2007, la demanda d'altres béns i serveis de consum durables i no durables van mantenir la seva trajectòria expansiva impulsades per factors que ja s'havien manifestat durant tota la fase expansiva com el dinamisme immobiliari i les despeses d'establiment de la població immigrada. Tanmateix, l'augment dels tipus d'interès sobre la renda en 1,7 punts percentuals –a causa del pagament d'interessos– i els menors beneficis dels empresaris individuals, així com la contracció de la riquesa neta de les llars –per l'alentiment del preu dels habitatges i dels actius financers nets– i la pèrdua del poder adquisitiu dels salaris conseqüència de la major inflació dels darrers mesos de l'any han compensat el creixement de la renda disponible –associada a l'augment de les remuneracions dels assalariats i l'increment de l'ocupació–, tot moderant la despesa de les famílies en béns de consum i afavorint, per una qüestió de prudència, un lleuger augment de la seva propensió marginal a l'estalvi. Després de més d'una dècada d'expansió continuada, la inversió en habitatge va reduir el seu ritme de creixement de manera molt significativa l'any 2007, com a conseqüència tant de la revisió a la baixa de les expectatives de revalorització dels actius residencials com de l'increment del cost de finançament i les restriccions creditícies. D'aquesta manera, els registres corresponents a la inversió en construcció presenten un ajust important, tot i que l'obra civil i la inversió pública en construcció, en general, mantenen part de la seva fortalesa.

La despesa en consum de les administracions públiques va mantenir l'any 2007 un fort dinamisme, superior a la trajectòria dibuixada en els darrers anys, com així ho testimonia el ritme de creixement del 5,5%, 6 dècimes superior al valor de 2006. Aquesta dinàmica s'explica en bona part l'increment dels serveis socials en ensenyament i sanitat previstos en els pressupostos de la Generalitat i presumiblement també per les millores de serveis prestats per les corporacions locals. Amb tot, les dades del tercer i quart trimestres de 2007 mostren com la despesa en consum públic s'ha vist frenada per la caiguda dels ingressos tributaris relacionats amb les transaccions immobiliàries, que han començat a acusar els efectes de la disminució de la compravenda d'habitatges, cosa que és previsible que s'accentui durant 2008.

Paradoxalment, en aquest context de moderació del creixement econòmic característic de l'any 2007, destaca l'expansió continuada de la inversió de les empreses catalanes amb creixement mitjà, en termes reals del 7,7%, 1 punt percentual superior al registre de 2006. Aquest vigor renovat s'explica per la fortalesa de la demanda interna i externa –especialment durant el primer semestre de l'any–, per unes perspectives econòmiques favorables i pels bons resultats empresarials. Amb tot, la inversió per part de les empreses va anar perdent intensitat durant la segona part de l'any a mesura que s'anava deteriorant la confiança empresarial i l'activitat productiva s'anava reduint per l'efecte de la crisi immobiliària.

A nivell desagregat, aquest dinamisme de la inversió provenia del component de béns d'equip –especialment maquinària i elements de transport– i, en menor mesura, de la inversió en construcció no residencial i l'activitat productiva

Consolidació de la millora de la demanda externa neta

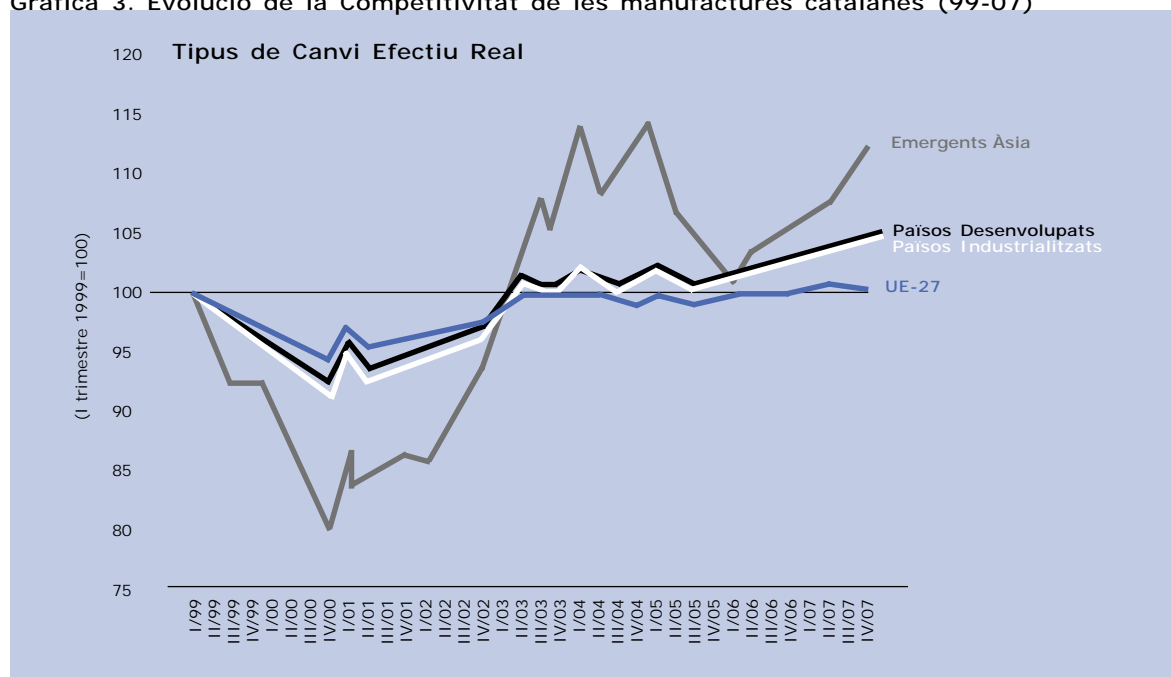
L'any 2007, l'aportació de la demanda exterior neta al creixement del PIB català ha estat menys negativa que els anys precedents (-0,3%), tot consolidant la trajectòria dibuixada des del primer semestre de 2006. Aquest registre fou el resultat del comportament de les exportacions de béns i serveis que, en un entorn internacional més advers, van registrar un creixement real del 6%, 4,6 punts menys que al 2006 i, sobretot, de la notable caiguda del ritme de creixement de les importacions que van créixer un 5,9%, 4,4 punts menys que l'any anterior.

En particular, el creixement nominal de les exportacions l'any 2007 fou del 6%, lluny del registre obtingut el 2006 (10,6%). Alhora, el ritme de creixement de les importacions (5,9%) també va ser substancialment inferior al de l'any anterior (10,3%) i es va traduir en un deteriorament inferior del dèficit comercial, del 5,8% (davant del 9,8% del 2006). Així, les importacions el menor creixement de les importacions és imputable a l'encariment dels preus del petroli i l'apreciació de l'euro respecte al dòlar. A nivell desagregat, les importacions de béns de consum van mostrar un creixement feble (un 1%), mentre que les de béns de capital van augmentar un 8% gràcies a la contribució de les importacions de maquinària (creixen un 11,3%). Finalment, en el cas de les importacions de béns intermedis el creixement va ser del 8,2%. Malgrat la conjuntura de desaceleració, els resultats del primer semestre de 2007 evidencien una reactivació de les vendes a les exterior (que van créixer a un ritme mitjà del 10,3%) associat al creixement de les vendes intracomunitàries, amb una notable recuperació de les vendes adreçades a Alemanya (9,3%), Itàlia (12,5%) i Portugal (12,4%), països que han estat sempre els principals socis comercials, tot i que els creixements relatius més importants s'han donat entre els nous socis comunitaris.

Quant al comerç extracomunitari, la seva evolució durant 2007 ha estat menys expansiva, tot i que s'ha recuperat lleugerament les vendes adreçades a Amèrica Llatina (12%). En canvi, les exportacions dirigides a Àsia i Àfrica han mostrat un menor dinamisme, mentre que les vendes a Oceania i als Estats Units han caigut afectades per l'apreciació de l'euro respecte al dòlar australià i al dòlar dels Estats Units. Fruit d'aquesta dinàmica, el dèficit comercial de l'economia catalana amb l'exterior s'ha reduït durant 2007, alhora que el superàvit comercial amb la resta d'Espanya ha augmentat lleugerament.

Malgrat aquesta millora de la competitivitat exterior de l'economia catalana continuen sent evidents les mancances estructurals del país en aquest àmbit. Així, l'indicador de competitivitat en preus de la indústria, elaborat recentment per l'Idescat i recollit a la gràfica 3, mostrava com el diferencial d'inflació i/o l'apreciació de l'euro han mogut a l'alça el valor del tipus de canvi efectiu real, i aquest extrem ha minuat la capacitat competitiva de les exportacions, sobretot en relació a les economies emergents de l'Est d'Àsia, però també respecte als països desenvolupats i a la resta de països de la zona euro.

Gràfica 3. Evolució de la Competitivitat de les manufactures catalanes (99-07)

Nota: Un augment del valor del tipus de canvi efectiu real indica una pèrdua de competitivitat.
Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

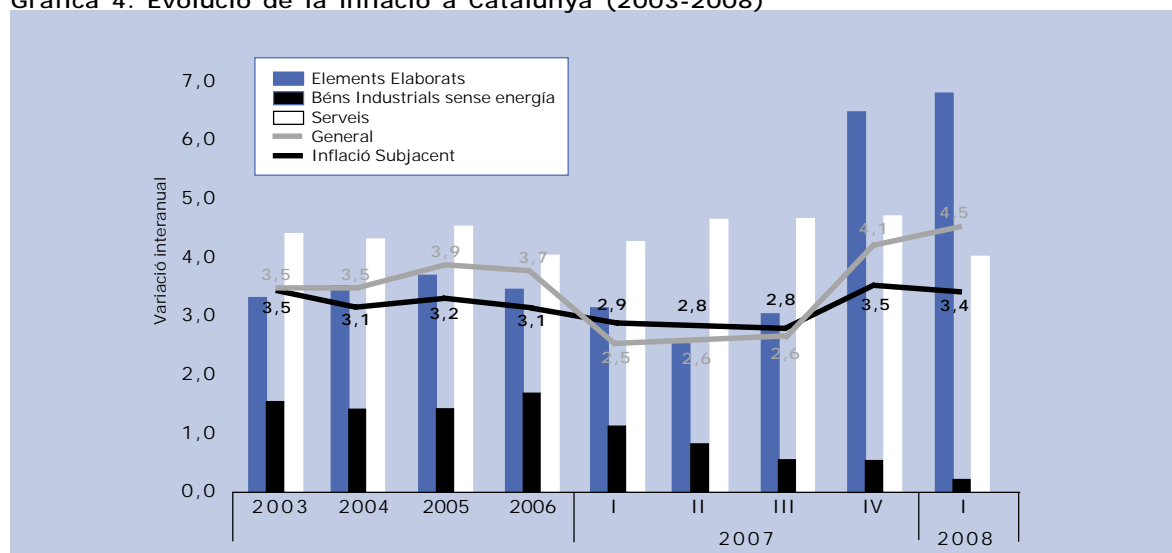
Per altra banda, si analitzem el saldo de la balança comercial en funció del contingut tecnològic, observem una pèrdua generalitzada de protagonisme de les empreses catalanes en els mercats exteriors de molts sectors, especialment la d'aquelles indústries amb un contingut tecnològic mitjà alt com la indústria d'automoció. També es destacable l'empitjorament del dèficit exterior en les indústries de baixa tecnologia o demanda dèbil com el sector tèxtil, el vestit, el cuir i el calçat, conseqüència de la competència creixent de les economies emergents de l'Est d'Àsia.

INFLACIÓ

L'acceleració dels preus els darrers quatre mesos de l'any 2007 va acabar situant la taxa d'inflació interanual al mes de desembre en el 4,3%. Aquesta tendència d'encariment dels preus és imputable, com s'ha destacat en les seccions prèvies, a l'increment de la cotització internacional del petroli i dels

cereals. Però a més de la inflació d'origen extern, el procés inflacionista que ha trencat amb la trajectòria de moderació de la primera meitat de l'any (amb un mínim d'un 2,4% al mes d'agost) i ha situat l'increment dels preus a la cota més elevada des del gener del 2006, també s'ha vist impulsat per l'augment dels costos laborals i per l'ampliació dels marges empresarials, malgrat la moderació de la despesa en consum de les famílies. Tot i això, en termes de mitjana anual la inflació del 2007 (del 3%) és la més baixa d'ençà del 1999.

Gràfica 4. Evolució de la inflació a Catalunya (2003-2008)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Idescat

En comparació amb la UE, la major importància relativa a Catalunya de la despesa en combustibles líquids dins la cistella de béns de consum i el menor pes dels impostos específics que graven aquests productes han suposat que les variacions dels preus hagin tingut un major efecte als índexs de preus catalans que en els de la resta de la UE. Aquesta circumstància explicaria, en bona part, tant la disminució del diferencial amb la zona euro durant la primera meitat de 2007 com la seva ampliació en els darrers mesos de l'any. Per altra banda, la translació de les pujades dels preus del petroli cap als preus dels productes no energètics ha estat relativament limitada, tot afectant, bàsicament, a alguns serveis de transport. Per contra, els preus regulats del gas i de l'electricitat van moderar el seu ritme de creixement al 2007, contribuint rebaixar el diferencial amb la UE. L'augment de la inflació reflecteix també la trajectòria dels preus d'alguns productes alimentaris, com el pa i la llet.

L'encariment mundial d'aquests productes és el resultat de contraccions significatives de la seva producció mundial, motivades per factors climatològics, en un context de nivells de *estocs* baixos que no han pogut actuar com a element esmorteïdor dels desequilibris entre l'oferta i la demanda. De la mateixa manera, les tensions als mercats internacionals i el fenomen global d'inflació dels productes alimentaris també està associat a la major demanda de cereals per a la producció de bio-carburants, però sobretot la major demanda d'alguns aliments als grans països emergents de l'Est d'Àsia, especialment Xina i l'Índia, on els increments continuats de la seva renda per càpita han motivat que la seva població estigui augmentant el consum d'aliments amb un major contingut proteic han motivat l'augment de la cotització dels cereals que incideix directament en els preus d'alguns aliments de primera necessitat (pa, pasta, etc.) i també en els productes ramaders (carn, llet, etc.), que utilitzen cereals com a base dels pinsos animals.

Finalment, durant l'any 2007, els preus dels serveis van continuar elevant-se a ritmes propers al 4%. Aquesta trajectòria ascendent, continuada i persistent es un reflex del grau insuficient de competència en alguns mercats.

ECONOMIA DEL MARESME

Estructura Econòmica de la Comarca

Els pilars econòmics de la comarca del Maresme són el sector industrial¹ –malgrat que a seva retrocessió, continua tenint presència molt important en el teixit productiu de la comarca–, el sector serveis –on predominen les activitats relacionades amb el turisme– i l'agricultura –que es pot qualificar com la més intensiva de Catalunya–.

El sector industrial és d'una importància cabdal a la comarca. Sectors productius com la indústria tèxtil, amb especial rellevància del gènere de punt –sector en el qual la comarca va arribar a concentrar més del 60% de la producció de tot l'Estat–, confecció, així com cuir i calçat tenen són els que tenen un pes més important en l'estructura productiva del Maresme, malgrat la forta pèrdua d'importància que ha tingut en aquests sis anys en el teixit econòmic de la comarca. En particular, les indústries del sector del tèxtil, cuir i calçat van generar el 27% del PIB industrial comarcal i el 43% de l'ocupació industrial total. També són destacables els sectors vinculats a la indústria química (16,8% del PIB industrial) –tant la de derivats del petroli com la farmacèutica–, els productes metàl·lics transformats (14,5%), la producció de begudes alcohòliques (6,5%), el paper i arts gràfiques (5,9%) o els materials de construcció (4%).

En l'actualitat, el segon pilar de l'activitat econòmica del Maresme és el sector terciari. En aquest sentit cal assenyalar que, històricament els serveis prestats a la comarca han estat vinculades al sector turístic, conseqüència de l'explotació dels dos dels grans actius naturals de la comarca: el sol i les platges en algunes de les viles costaneres del Maresme. Malgrat que des dels '50, l'hostaleria ha esdevingut en un àmbit de gran importància en la dinàmica econòmica del Maresme, en els darrers anys el sector dels serveis ha experimentat un clar procés de diversificació en activitats com la sanitat, l'educació o els serveis immobiliaris, associat al creixement de la població resident.

La tercer eix de producció de la comarca és l'agricultura. Una característica fonamental de la producció agrària del Maresme és que la major part de la superfície conreada és de regadiu. Així, hortalisses com ara les mongetes tendres, els tomàquets, els pèsols, els enciams o els maduixots tenen una gran importància en la producció agrària de la comarca. Però, sens cap mena de dubte, l'element més conegut de l'agricultura del Maresme és la floricultura. Aquí es concentra més del 80% del total de superfície dedicada a aquest conreu a Catalunya.

Aquest resultats són encara més evidents quan s'analitzen els índexs d'especialització sectorial que elabora el Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya i que proporcionen un nivell de desagregació superior de la producció.

Les dades del quadre 4 posen de manifest que dins dels subsectors industrials destaca el valor de l'índex d'especialització en el sector del tèxtil, confecció, cuir i calçat (411,7). Aquest valor significa que en aquest sector la comarca del Maresme ocupa a una proporció de treballadors que és més de quatre cops superior a la proporció que el sector ocupa com a mitjana de Catalunya. En l'altre extrem de la distribució

se situa la fabricació de material de transport, en què l'índex és 21,5.

Pel que fa a les branques dels serveis, el Maresme mostra una clara especialització en les branques de sanitat (139,4) i hostaleria (132,6). En canvi, els transports i les comunicacions (62,4), les altres activitats empresarials (64,7) i les administracions públiques (66,3) són les branques del sector dels serveis en les quals el Maresme presenta una especialització menor.

Quadre 4. Índex d'especialització productiva del Maresme

	2000	2006	
Agricultura	100,3	119,2	
Indústria	116,8	102,3	
Act. extractives, energia i aigua	33,6	34,7	
Alimentació, begudes i tabac	62,5	56,7	
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	404,0	411,7	
Fusta i suro	102,7	85,8	
Paper, edició i arts gràfiques	52,6	56,4	
Química	93,5	87,6	
Cautxú i plàstic	57,7	51,8	
Minerals no metàl·lics	100,1	80,6	
Metal·lúrgia i productes metàl·lics	71,3	83,7	
Maquinària i equips mecànics	85,2	61,0	
Equip. elèctric, electrònic i òptic	66,8	77,1	
Fabricació material de transport	18,1	21,5	
Fabricació manufactures diverses	68,3	78,4	
Construcció	119,0	127,1	
Serveis	91,1	94,7	
Comerç i reparació	108,5	111,8	
Hostaleria	126,0	132,6	
Transports i comunicacions	59,3	62,4	
Altres activitats empresarials	54,5	64,7	
Educació	97,7	100,6	
Sanitat	134,2	139,4	
Administracions públiques	70,5	66,3	
Altres serveis	96,1	95,8	
Total	100,0	100,0	

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya

Evolució de l'activitat productiva de la Comarca

Per bé que les dades macroeconòmiques del Maresme són més aviat escadusseres i que, sovint, presenten un decalatge d'un any respecte les xifres del conjunt de Catalunya, la seva anàlisi pot resultar-nos útils per constatar, des d'una perspectiva local, com ha evolucionat l'activitat productiva registrat en el període els darrers tres anys. Així, segons les dades que proporciona l'Anuari Comarcal que elabora anualment Caixa Catalunya, i que hem il·lustrat al quadre 5, revela que la taxa de creixement mitjana del PIB de la comarca del Maresme entre l'any 2003 i 2006 ha estat del 3,1%, una xifra idèntica a la registrada a Catalunya durant el mateix període. Per això, la comarca del Maresme ha mantingut la seva importància relativa en la contribució a la producció del Principat, que en el període 2003-06 ha estat en termes mitjans del 3,8%.

La comarca del Maresme ha tingut un comportament lleugerament millor que el conjunt de Catalunya en dos dels quatre grans sectors productius: primari i terciari. Així, el sector primari, que inclou l'agricultura, la ramaderia i la pesca, va créixer al Maresme durant els anys 2003-2006 a un ritme anual que depassava en 0,3 punts percentuals la mitjana catalana.

Quadre 5. Evolució del Producte Interior Brut de la Comarca del Maresme per sectors d'activitat (00-06)

Base 2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Mitjana 2003-06
Variació anual percentual							
Agricultura	-2,5	10,1	-4,5	0,4	-0,2	3,7	0,3
Indústria	0,8	-0,1	-2,5	-1,8	-2,4	2,0	-0,4
Caonstruccó	2,3	3,5	9,6	5,6	6,0	6,9	5,1
Serveis	3,1	3,0	3,8	3,9	5,1	3,5	4,2
PIB (preus mercat)	2,3	2,3	2,4	2,5	3,3	3,5	3,1
PIB (preus mercat) Catalunya	3,1	2,5	2,9	3,1	3,3	3,9	3,1

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades dels Anuaris Comarcals de Caixa de Catalunya

El sector dels serveis va mostrar també un comportament semblant al del conjunt català, doncs el ritme de creixement de la producció de la comarca va superar en 0,4 punts percentuals el de Catalunya. Per contra, el sector industrial per bé que ha aconseguit remuntar lleugerament el volum de producció en el conjunt de Catalunya, al Maresme ha registrat una evolució negativa. Finalment, el sector de la construcció ha estat l'àmbit on tant a Catalunya com al Maresme s'han obtingut el millors registres de creixement mitjà de la producció que s'han situat entorn al 5,1%.

Resultats de l'enquesta de l'observatori de l'any 2007

INTRODUCCIÓ

Presentem ara el cinquè número de l'*Observatori*, basat en la informació recollida mitjançant l'enquesta de l'any 2007: un qüestionari de 60 preguntes qualitatives i, en menor mesura, quantitatives, a partir de les quals hem creat un conjunt limitat d'indicadors que permeten desenvolupar un estudi acurat de l'evolució temporal dels factors que condicionen la competitivitat i el posicionament en el mercat de les empreses del Maresme. Per tant, aquest Informe s'erigeix com una eina eficaç per l'anàlisi de la competitivitat de les empreses instal·lades al Maresme, però també constitueix una baròmetre de les expectatives empresarials en relació a la pròpia empresa, al sector on opera i respecte al conjunt de la comarca.

CARACTERITZACIÓ DE LA MOSTRA D'EMPRESSES

L'anàlisi de la competitivitat, de la conjuntura i de les perspectives econòmiques de la comarca, que constitueix l'objectiu primordial de l'*Observatori de la Competitivitat Empresarial*, es duu a terme mitjançant unes enquestes de periodicitat anual que responen un conjunt de 67 empreses, que per la seva dimensió i característiques són una mostra qualitativament molt representativa del dinamisme de l'activitat econòmica d'aquest territori².

Aquesta selecció d'empreses, malgrat mantenir un cert equilibri en termes territorials (veure figura 1) i sectorials, ha tingut com a criteri principal la capacitat emprenedora i de lideratge. Justament per això, la ponderació de cada sector en la mostra necessàriament no es correspon amb la seva importància relativa en el conjunt del Maresme, malgrat que hi és suficientment representat. L'ampliació de la mostra de 33 a 67 empreses l'ha feta molt més significativa, doncs ara, tots els sectors econòmics hi són presents en millor mesura³.

D'aquesta manera, entre les empreses enquestades la representació de les activitats industrials és aproximadament del 81%, mentre que la dels serveis és del 16,4% i del 3% les relatives al sector primari. Però com es pot comprovar a la gràfica 5, donada la naturalesa del nostre estudi, la ponderació del sector industrial i de la construcció, és en tots els casos superior a la seva importància relativa en l'estructura econòmica del Maresme, un extrem que va en detriment del sector primari i terciari.

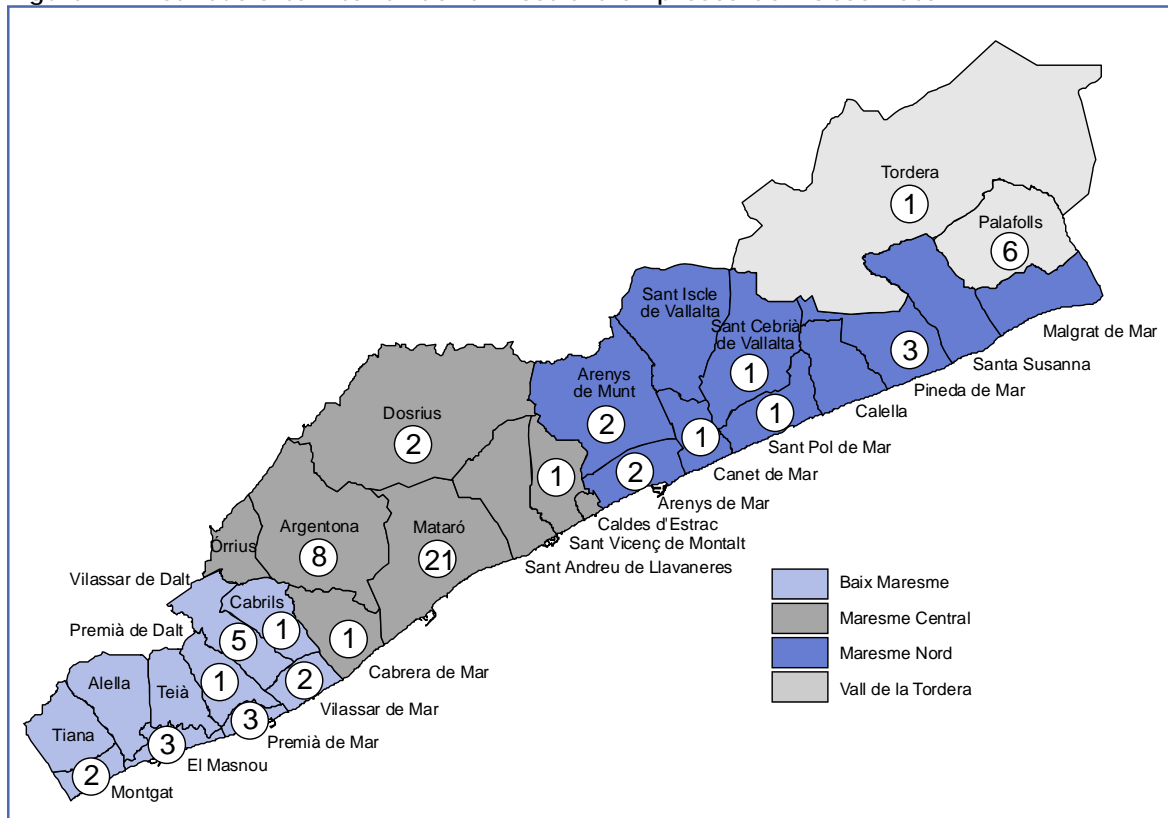
Així, destaca la major participació d'empreses vinculades a la indústria tèxtil i de la confecció (26,9%) així com del sector químic (19,4%). Les empreses industrial dedicades a les noves tecnologies constitueixen

² A més la mostra d'empreses que hem escollit també es pot considerar com a representativa estadísticament, doncs es una selecció ampla d'empreses del teixit empresarial de la comarca.

³ S'han incorporat 34 empreses més que als informes semestrals de l'any 2005 i 23 més respecte el darrer informe de 2006.

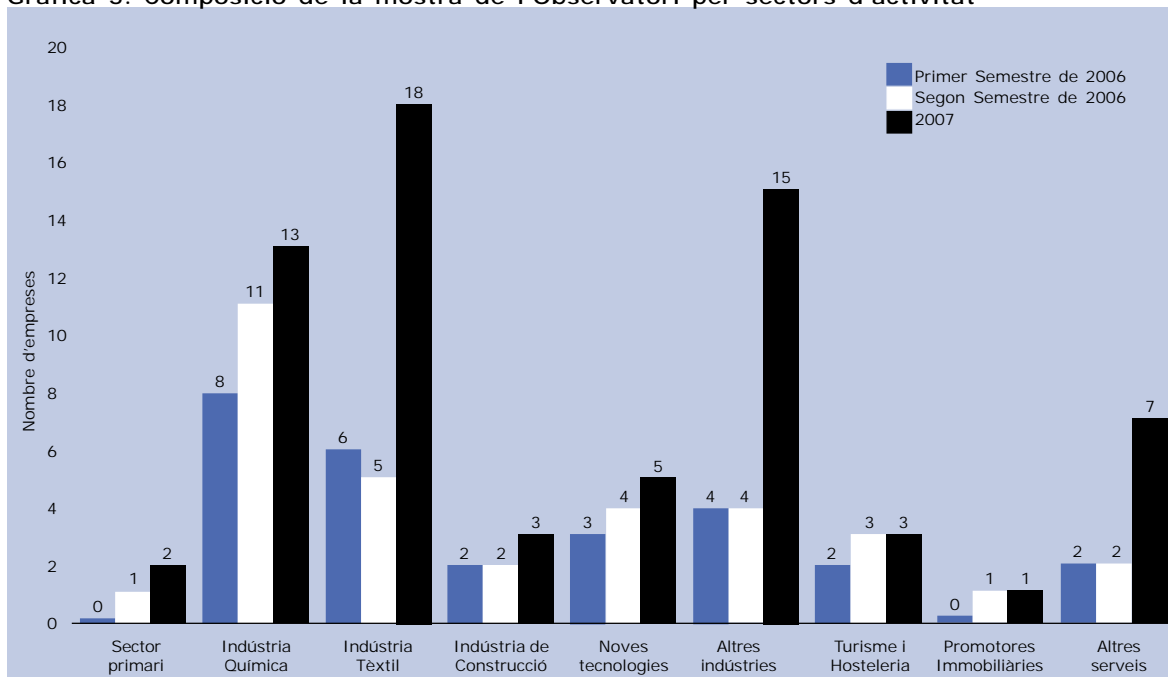
un 7,5% de les societats consultades mentre que la contribució del sector de la construcció és del 4,5%. La representació del sector primari és del 3%, mentre que les activitats del sector serveis relatives al turisme i l'hostaleria són del 4,5%, les promotores immobiliàries de l'1,5% i la resta de serveis comercials representen el 10,4%.

Figura 1. Distribució territorial de la mostra d'empreses de l'Observatori

Nota: El número encerclat determina el nombre d'empreses enquestades en cada municipi.
 Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Gràfica 5. Composició de la mostra de l'Observatori per sectors d'activitat

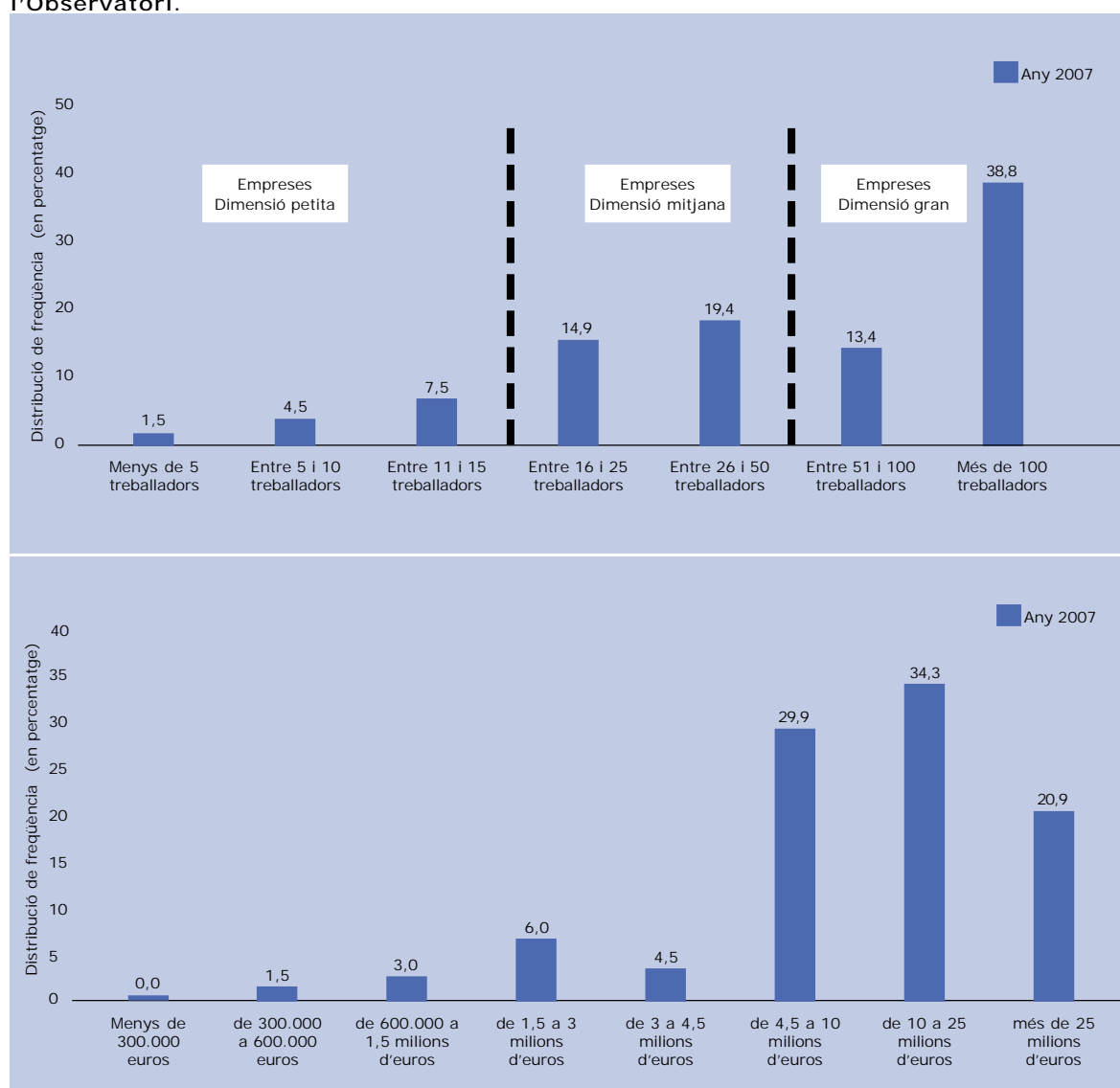

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

L'èmfasi realitzat en aspectes vinculats amb la innovació i el lideratge explica perquè la major part de les empreses de la mostra són companyies de gran dimensió, tant en termes del nombre de treballadors ocupats com si es considera el volum de facturació anual. De fet, entre les empreses enquestades figuren 15 de les 20 majors empreses de la comarca. En aquest sentit, la majoria d'empreses que integren l'Observatori (52%) compta amb més de 50 treballadors; la mostra també inclou algunes empreses mitjanes (34,5%) amb una dotació de treballadors que oscil·la entre 16 i 50 treballadors i empreses petites amb menys de 15 treballadors que representen el 13,5% de total⁵.

Paral·lelament, en més del 20% dels casos el volum de negoci supera els 25 milions d'euros, un 34% de les empreses facturen entre 10 i 25 milions d'euros i un 29% té una xifra de negoci d'entre 4,5 i 10 milions d'euros. Quasi un 15% de les empreses té un volum de facturació inferior als 3 milions d'euros.

Gràfica 6. Nombre de treballadors i volum de facturació de la mostra d'empreses de l'Observatori.

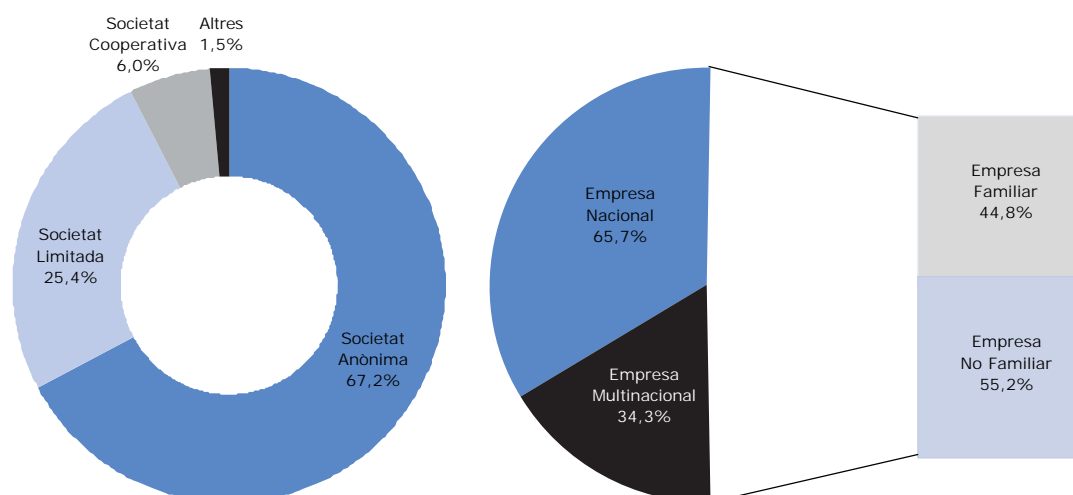

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

La dimensió gran i mitjana de les empreses explica el predomini de les societats anònimes (67,2%) sobre altres fórmules jurídiques com les societats limitades (25,4%), societats cooperatives (6%) o altres tipus de societats (1,5%).

⁵ La classificació de les empreses en tres categories: *grans*, *mitjanes* i *petites* usada en l'elaboració d'aquest informe és *ad hoc* i no respon als estàndards econòmics tradicionals. Així, considerem "empreses grans" aquelles companyies que compten amb més de 50 treballadors, "empreses mitjanes" aquelles que donen ocupació amb un contingent de treballadors que varia entre els 16 i 50 treballadors i "empreses petites" les que disposen de menys de 15 treballadors.

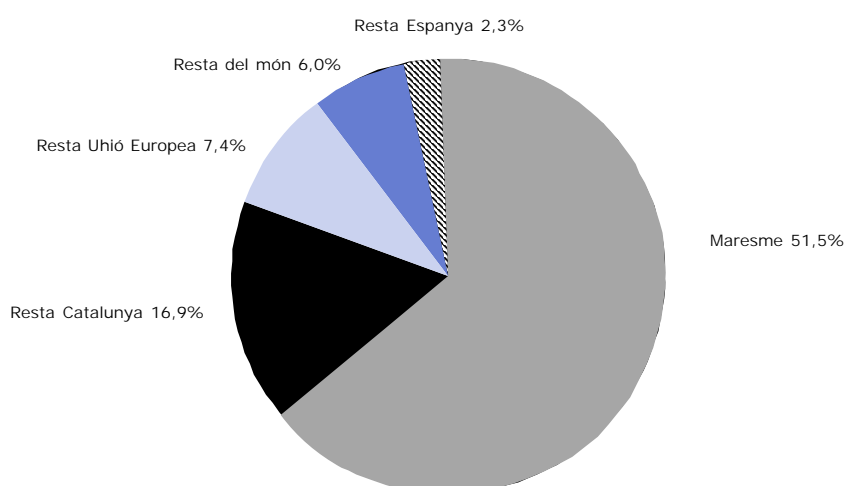
Gràfica 7. Naturalesa de les empreses de l'Observatori.

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

Per altra banda, la majoria de les empreses, malgrat la seva gran dimensió, són companyies nacionals (66%), majoritàriament de caràcter no familiar (55%). Amb tot, hem de dir que l'ampliació de la mostra i la incorporació d'empreses del sector tèxtil, empreses de la indústria metal·lúrgica i empreses de serveis explica en bona part, la menor importància relativa de les empreses de les empreses multinacionals (51,5% en l'enquesta de 2006) i l'augment del pes específic de les empreses familiars (del 33% de 2006 a quasi el 45% de 2007). A més, l'arrelament territorial d'aquestes empreses resulta evident si s'analitza la procedència del seu capital social. Així es pot comprovar que malgrat el predomini de les societats nacionals de grans i mitjanes dimensions, bona part del capital social de les companyies prové del Maresme (51% del total) o de la resta de Catalunya (17% del total). Però, alhora, la vocació transnacional de moltes de les empreses enquestades explica la marcada presència de capital financer internacional procedent de la Unió Europea (quasi el 7,5%) i de la resta del món (6%).

Gràfica 8. Procedència del capital social de la mostra de l'Observatori

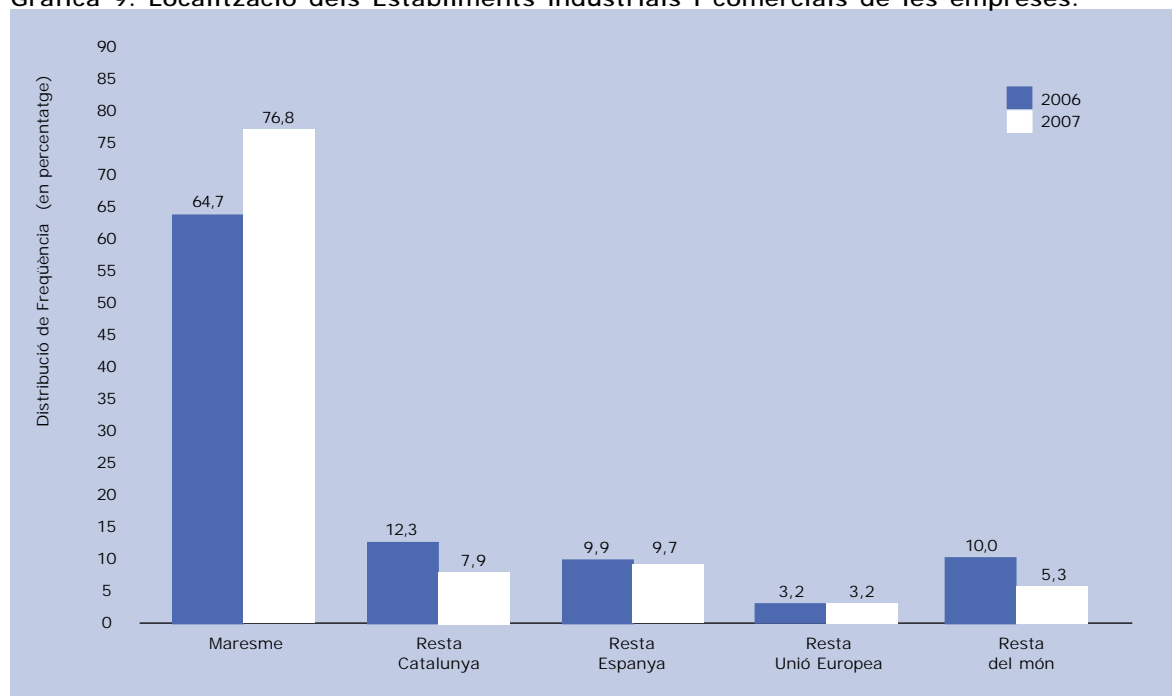

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

Una altra mostra de la importància de les empreses de l'Observatori en l'activitat industrial i comercial del Maresme es deriva de l'anàlisi de l'emplaçament dels seus diferents centres de producció, distribució i prestació de serveis.

Així, com es pot comprovar a la gràfica 8, quasi el 77% dels establiments de les empreses de la mostra estan ubicats a la nostra comarca. Però la presència també és notable a la resta de Catalunya i Espanya (17,6%), així com a la resta del món (8,5%). En la mesura que moltes de les empreses multinacionals radicades al Maresme constitueixen la divisió europea de la companyia, el nombre d'establiments al continent europeu (Europa occidental) és significativament reduït. A més, novament en aquest aspecte l'ampliació de la mostra i la incorporació d'empreses del sector tèxtil, empreses industrials i del sector serveis justifica l'increment d'establiments al Maresme i la disminució del pes específic de la presència a la resta de Catalunya i de la resta del món respecte els resultats de l'enquesta de 2006.

Gràfica 9. Localització dels Establiments industrials i comercials de les empreses.

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

Finalment, una última evidència de la presència i arrelament de les empreses de l'Observatori en l'economia del Maresme resulta de la importància del nombre de treballadors als que donen ocupació. Així, en termes mitjans un 69% dels treballadors (un 14% més que l'any 2006) i 60% (un 5% més que l'any 2006) dels càrrecs directius de les societats enquestades són residents al Maresme.

FACTORS DE COMPETITIVITAT I POSICIONAMENT DE MERCAT

La competitivitat empresarial pot ser entesa com la capacitat de les empreses d'una economia per mantenir o ampliar la seva quota de mercat en els mercats nacionals i estrangers.

Tradicionalment, l'evolució dels costos i preus ha estat el principal indicador utilitzat per amidar l'evolució de la competitivitat empresarial i, per tant, ha esdevingut en molts casos l'única variable rellevant en aquest àmbit. Però a mesura que les companyies nacionals s'han anat obrint a l'exterior, per internacionalitzar-se primer i "globalitzar-se" després, aquesta capacitat per mantenir o millorar les seves posicions relatives als mercats s'ha vist condicionada per un seguit de causes internes i externes a la pròpia empresa i que van més enllà de costos i preus. Per això, en l'actualitat les mesures de competitivitat empresarial es basen en l'anàlisi dels resultats comercials i els seus condicionants, però també incorporen consideracions més estructurals com la dotació i qualitat del capital humà, la inversió

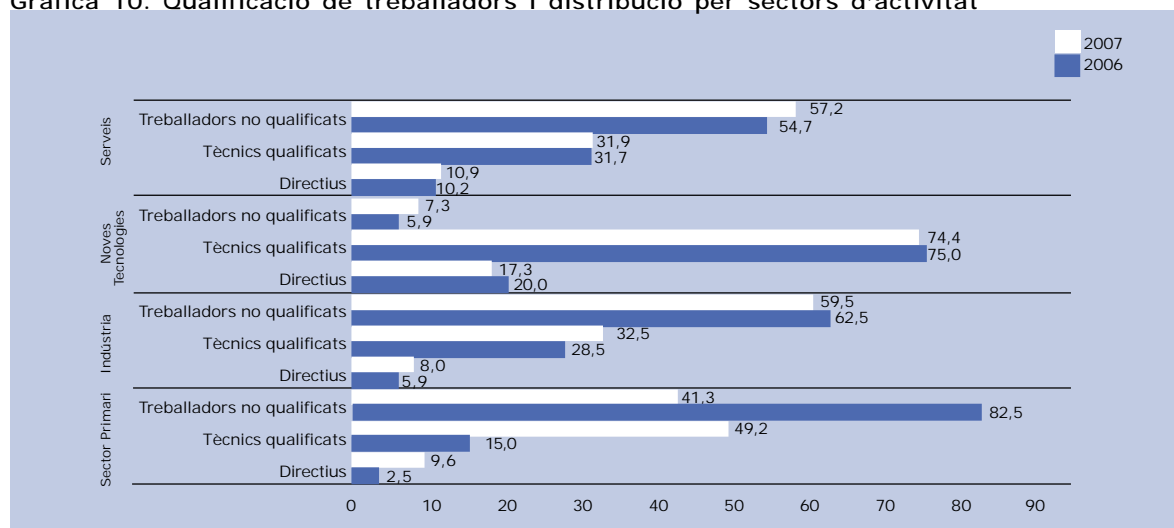
en recerca, desenvolupament i innovació (R+D+i), el grau de competència als diferents mercats i la dotació d'infraestructures, elements que determinen decisivament la productivitat de les empreses. De fet, la literatura econòmica, teòrica i empírica, mostra que les *“empreses nacionals o estrangeres són competitives perquè són productives”*. Per això, en aquest apartat analitzem els factors de competitivitat de les empreses de la comarca del Maresme que integren l'*Observatori*, factors que expliquen la seva eficiència productiva i comercial i que condicionen al llarg del temps el seu posicionament al mercats. En particular, estudiem (a) la dotació i qualificació dels treballadors, (b) la tecnificació de l'empresa i el grau d'utilització de noves tecnologies, (c) l'orientació cap a la recerca i la gestió de la innovació i el coneixement, (d) l'estratègia empresarial que emfasitzen les empreses de la comarca i (e) la seva presència i situació als mercats.

Finalment, en el darrer apartat calculem un *Indicador Sintètic de Competitivitat del Maresme (ISCM)*, una mesura eclèctica que permet ponderar l'evolució al llarg del temps de la posició competitiva de les empreses de la comarca.

Dotació i qualitat del capital humà

L'anàlisi de la qualificació dels treballadors i la seva distribució per funcions i sectors d'activitat, il·lustrada a la gràfica 9, confirma la millora generalitzada en el nivell de qualificació dels treballadors registrada a l'enquesta del primer semestre de 2006, amb independència del sector econòmic que es consideri. Aquesta millora de la posició competitiva de les empreses de l'*Observatori* que es desprèn dels resultats de l'enquesta de l'any 2007 són encara més meritoris si tenim en compte l'ampliació de la mostra amb la incorporació d'empreses pertanyents a sectors, *a priori*, més treball-intensius.

Gràfica 10. Qualificació de treballadors i distribució per sectors d'activitat

Nota: Les dades relatives a «Indústria» inclouen el sector de la Construcció però no incorpora les indústries de Noves Tecnologies
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

A nivell global, els resultats de 2007 són força similars als registrats l'any anterior. Així, la proporció de tècnics qualificats ha augmentat 5 punts percentuals respecte als valors de 2006, per passar en termes mitjans el 36% de total de treballadors ocupats.

La millora en la proporció del treball qualificat revela els esforços realitzats per les empreses consultades durant 2007, i a més denota la importància que les companyies confereixen a aquesta variable com a factor diferencial en la seva estratègia competitiva.

Fruit d'aquesta dinàmica, la gran dispersió en termes de qualificació dels treballadors que s'observava a nivell sectorial durant el primer semestre de 2005 s'ha reduït notablement entre els anys 2006 i 2007.

A nivell desagregat, les empreses del sector serveis, per la seva pròpia naturalesa, continuen presentant una elevada proporció de mà d'obra relativament poc qualificada (67%). Amb tot, com es pot apreciar la seva importància relativa ha augmentat en un 2 punts percentuals, alhora que la proporció de tècnic qualificats i del nombre de directius pràcticament no ha variat. En canvi, al sector industrial el grau de qualificació dels seus treballadors ha augmentat en 4 punts percentuals durant 2007, tot validant la tendència que ja s'apuntava durant el primer semestre de 2006. Amb tot, el seu nivell en termes absoluts continua sent molt baix (entorn al 33%). En correspondència, el percentatge de treballadors no qualificats que se situa entorn al 60%, un valor força elevat, tot reflectint la importància que té en l'estructura econòmica de la comarca tant la indústria tèxtil i de la confecció com la indústria de la construcció. Però fins i tot, si s'exclouen de la mostra les empreses de la indústria tèxtils i de la confecció, els resultats per l'any 2007 continuen sent molt pobres, un extrem que revela de manera implícita un problema de productivitat reduïda o d'especialització en activitats de demanda mitjana-baixa, intensives en mà d'obra poc qualificada i en ocasions amb un contingut tecnològic limitat.

Per contra, les indústries de noves tecnologies presenten una proporció de tècnics qualificats que al llarg dels anys 2005, 2006 i 2007 s'ha mantingut estabilitzada entorn al 75%, un registre molt superior (més del doble) a la mitjana del conjunt de sectors. Amb tot, la presència de treballadors no qualificats s'ha situat en el 7%, un increment de 1,3 punts respecte el valor mitjà de 2006 que no es estadísticament significatiu.

Finalment, al sector primari resulta mot destacable, l'augment de la importància relativa del personal qualificat que s'aproxima al 48%. Tot i que en gran part la duplicació d'aquest import respon a un efecte estadístic conseqüència de l'ampliació de la mostra, aquest registre recull una tendència de fons observada en les entrevistes realitzades i que palesa els esforços realitzats en aquest àmbit per modernitzar el sector introduint noves tècniques, maquinària i cultius que a la fi s'han de traduir en millores de la productivitat.

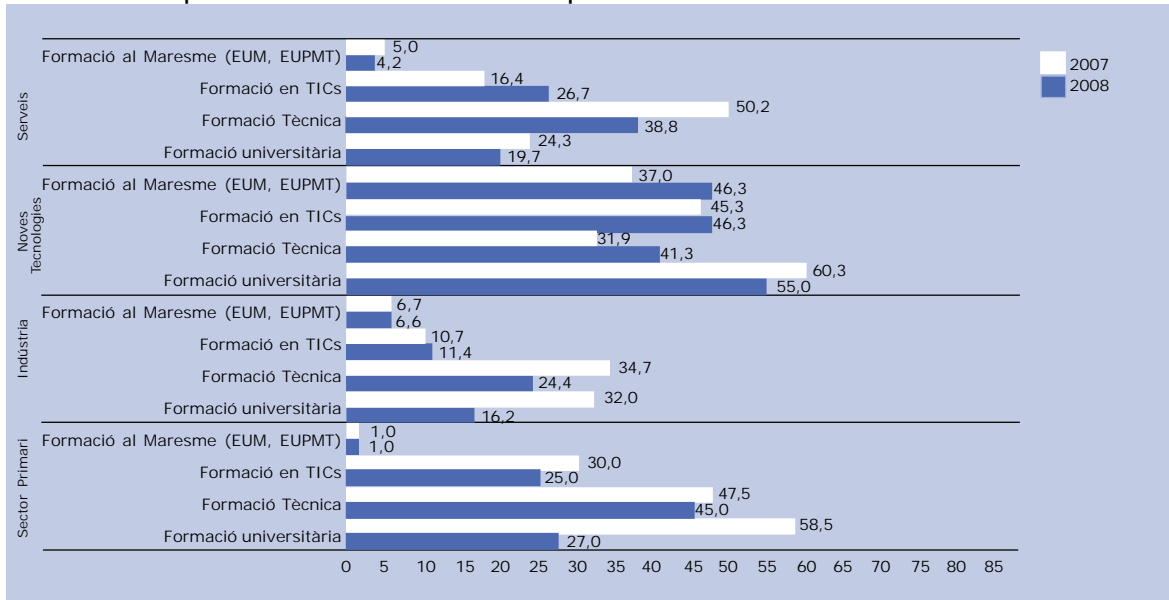
Els resultats de l'enquesta de l'*Observatori* també ens permeten estudiar l'evolució del tipus de formació amb la que compta el personal de les empreses consultades. L'evolució d'aquesta sèrie de variables que mesuren el grau de formació dels treballadors a més de confirmar les tendències que s'apuntaven a l'informe del primer semestre de 2006, ens ajuden a explicar la millora de la qualificació dels treballadors comentada anteriorment.

Així, com es pot comprovar a partir de les dades recollides a la gràfica 10, en conjunt, aproximadament el 48% dels treballadors han rebut formació universitària, més d'un 37% tenen algun tipus de formació tècnica o posseeixen un cicle formatiu de grau superior i gairebé un 18% han estat formats en Tecnologies de la Informació i Comunicació (TICs). A més, el 8,5% ha rebut formació a l'Escola Universitària del Maresme (EUM) o a l'Escola Universitària Politècnica de Mataró (EUPMt)⁶. Aquest extrem és especialment remarcable, més si tenim en compte que, malgrat les ampliacions successives de la dimensió de la mostra considerada en cada nou informe, la proporció de treballadors formats als centres universitaris del Maresme és força estable en tots els sectors al llarg de la sèrie històrica de l'Observatori de la

⁶ Si bé és cert que la importància relativa dels treballadors formats a les Escoles universitàries del Maresme és reduïda dins la mostra, també ho és que aquelles empreses que es nodreixen d'aquestes universitats ho fan gairebé en exclusiva.

Competitivitat (període 2005-2007). Des d'aquesta perspectiva l'arrelament de l'EUM i de l' EUPMt al teixit econòmic de la comarca resulta evident. En particular, entre 2006 i 2007 la formació universitària del personal de les empreses consultades s'ha multiplicat per 1,5, la formació tècnica ha augmentat en un 26%, però en canvi ha caigut en un 21,5% la formació en TICs.

Gràfica 11. Tipus de formació i distribució per sectors

Nota: Les dades relatives a «Indústria» inclouen el sector de la Construcció però no incorpora les indústries de Noves Tecnologies
 Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

Per branques d'activitat, durant l'any 2007 les empreses de serveis en correspondència amb l'elevada proporció de mà d'obra relativament poc qualificada, mostren un percentatge de treballadors qualificats amb formació universitària força baix (24%), però 4 punts percentuals superior a la xifra de 2006. Addicionalment, la proporció de treballadors amb formació tècnica en aquest àmbit ha crescut notablement fins a situar-se en el 50%, un valor 12 punts superior a 2006 i que supera amb escreix la mitjana de la mostra de 2007. Per contra, seguint la tònica general, la formació en TIC's es redueix en quasi un 39%, al passar del 29% de 2006 al 16% de 2007. Al sector industrial, l'evolució d'aquests paràmetres ha seguit la tendència general i ha registrat una ostensible millora en la proporció de treballadors amb estudis mitjans o superiors. Amb tot, els nivells de qualsevol d'aquestes categories continua sent molt reduït. Així, en aquest sector el 32% dels treballadors han rebut formació universitària, una xifra que duplica el valor de 2006, i gairebé un 35% tenen algun tipus de formació tècnica superior (10 punts percentuals més que a l'any 2006). La formació en TICs a la indústria i la construcció ha romàs estable entorn a l'11%. Per contra, com un reflex de la naturalesa de la seva activitat, les indústries de noves tecnologies presentaven una proporció de personal amb formació universitària i tècnics qualificats del 60% l'any 2007, un registre un 9% superior a 2006. Malgrat això, s'observa una davallada tant en el grau de formació tècnica dels treballadors, com sobretot i especialment en la formació en TIC's respecte l'any 2006, una tendència que ja es deixava entreveure a principis de 2005.

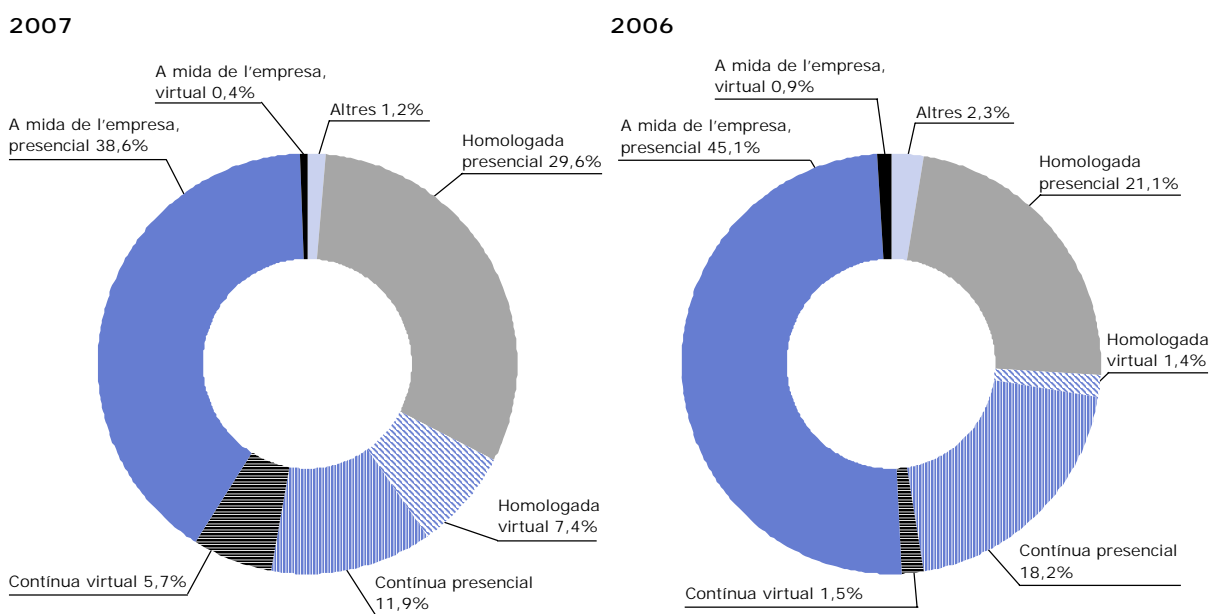
Quant al sector primari, es manté la importància del personal amb una qualificació tècnica (48%) i en TIC's (30%), uns valors similars als de 2006.

En un context on la tecnologia i la informació són a l'abast de quasi totes les iniciatives empresarials, un dels factors cabdals que pot contribuir decisivament a diferenciar unes companyies de les altres, és la

capacitat que tenen els membres integrants d'una organització per adaptar-se als canvis de l'entorn. Normalment, aquesta capacitat d'adaptació s'assoleix mitjançant la formació i l'aprenentatge continuat, dins i fora de l'empresa.

En aquest sentit, la gràfica 12 recull l'evolució entre 2006 i 2007 de la formació continuada dels treballadors de les empreses enquestades per l'*Observatori*. Així, més del 95 de les empreses consultades afirma tenir programes de formació continuada i de reciclatge dins l'empresa, 7 punts més que l'any 2006. Aquesta formació s'ha desenvolupat, bàsicament, a través de mètodes presencials, destacant la modalitat "a mida de l'empresa" o *in-company training* (quasi un 39%), tot i que ha guanyat terreny la formació homologada presencial fora de l'empresa que representava l'any 2007 més del 29% del total, un 70% més que l'any anterior. També s'observa que malgrat que la formació virtual encara no està massa arrelada entre les empreses de la mostra (5,7%), la seva significació l'any 2007 s'ha multiplicat per 3,7 respecte 2006.

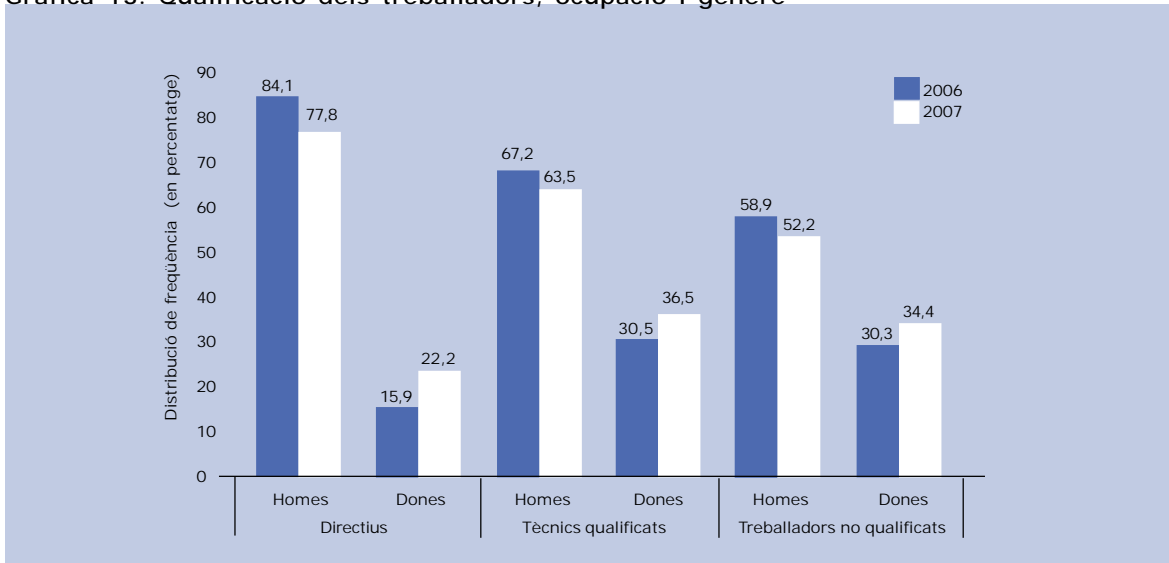
Gràfica 12. Evolució del tipus de formació a l'empresa

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

Finalment, l'anàlisi de la qualificació dels treballadors es pot completar tot estudiant la descomposició de l'ocupació per gèneres. En aquest sentit, la gràfica 13 confirma la major presència d'homes en tots els càrrecs empresarials que ja s'apuntava als Informes de l'*Observatori* dels anys 2005 i 2006. Aquestes diferències en termes d'ocupació per gèneres són més marcades quant major és la responsabilitat desenvolupada al lloc de treball. Així, l'any 2007 quasi el 78% dels càrrecs directius estava ocupat per homes mentre que només el 22% eren dones. Les distàncies, tot i ser importants, no resulten tan notables quan ens referim als tècnics qualificats (63,5% d'homes contra un 36,5% de dones). I encara s'escurcen més en relació als treballadors no qualificats (un 52% d'homes per un 34,4% de dones). Amb tot, el tret més destacat de l'evolució de l'ocupació per gèneres durant el 2007 ha estat l'augment de la taxa d'ocupació femenina, amb independència del nivell de formació, reflectint la major participació de la dona al mercat laboral. De la mateixa manera, també s'observa un notable i esperançador increment del 19,7% en el nivell de qualificació de les dones.

Gràfica 13. Qualificació dels treballadors, ocupació i gènere

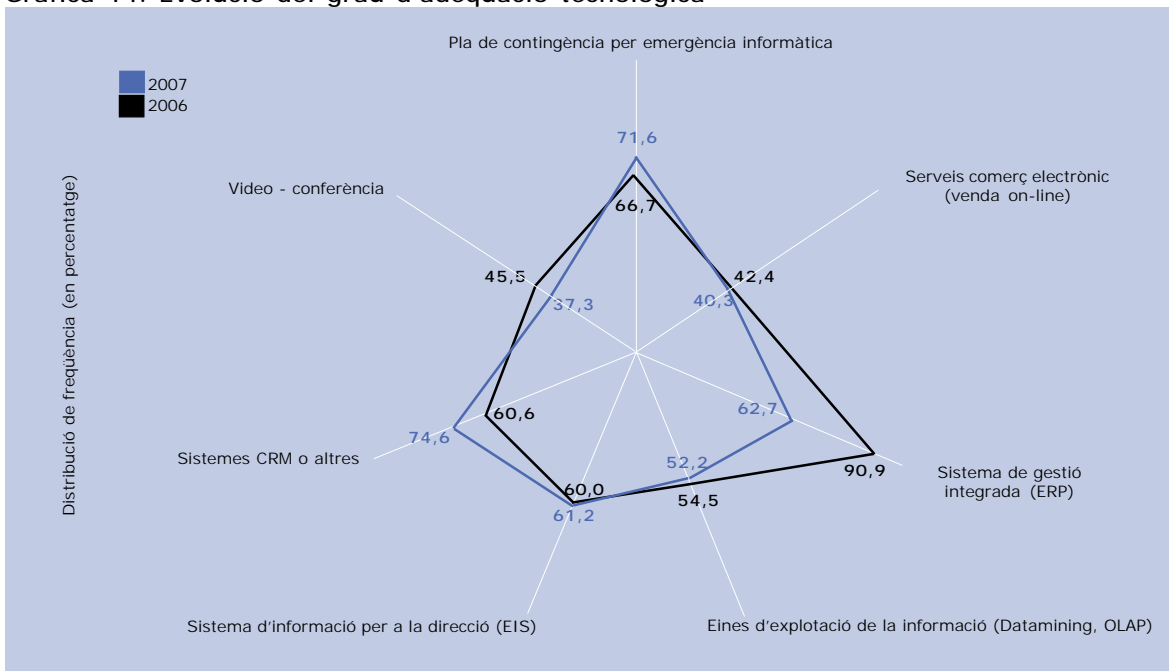

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Tecnificació de l'empresa i grau d'utilització de noves tecnologies

Tot i que la tecnologia no és l'únic factor que determina la productivitat empresarial, actualment, està àmpliament acceptat que un dels elements més rellevants a l'hora de modificar les condicions de competència és el canvi tecnològic. De fet, molts analistes consideren que els avantatges competitius es deriven del coneixement científic convertit en tecnologia. En aquest sentit, la gràfica 14 recull l'evolució del grau d'adequació tecnològica de les empreses de l'Observatori entre els primers semestres de 2005 i 2006, mesurada mitjançant variables com l'existència d'un pla de contingència per a emergències informàtiques, la presència de serveis comerç electrònic (venda on-line), la disposició de sistemes de gestió integrada (ERP), d'eines d'explotació de la informació (Datamining, OLAP), de sistemes d'informació per a la direcció (EIS), sistemes CRM o altres com la tinença d'aparells de videoconferència.

Gràfica 14. Evolució del grau d'adequació tecnològica

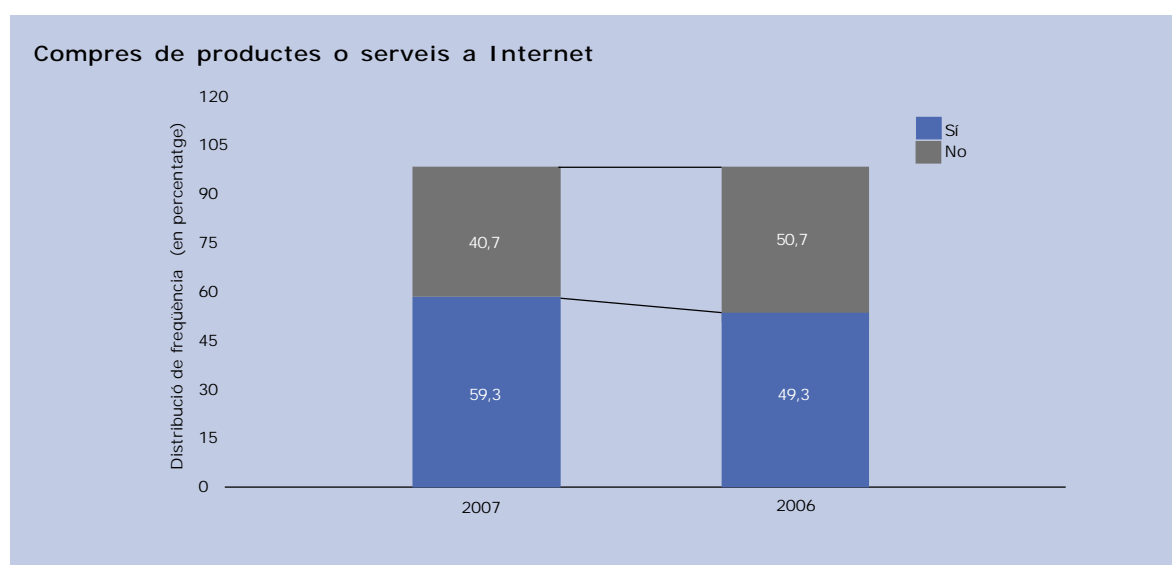
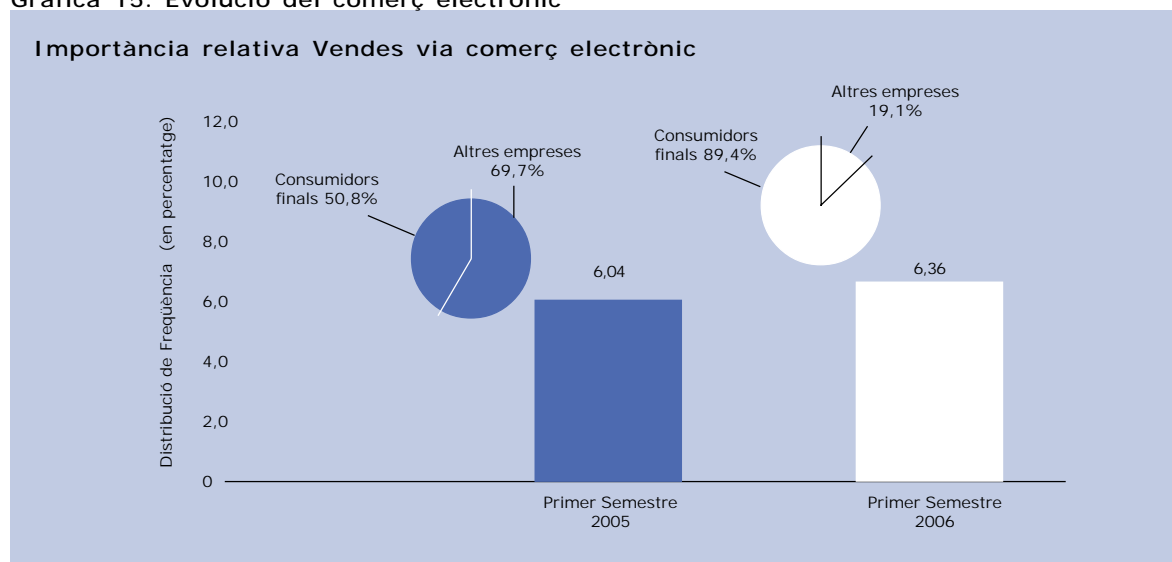

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

A la vista de les dades, resulta evident que la majoria d'aquests aspectes mantenen la seva importància relativa. Amb tot, destaca la pèrdua de protagonisme dels sistema de gestió integrada (ERPs) doncs la seva presència és redueix en un 30%, en passar d'una distribució de freqüència del 90% l'any 2006 al 63% de 2007. En canvi, els sistemes integrats per obtenir i gestionar la informació (CRM) augmenten notablement la seva presència en passar del 61% de 2006 al 75% de 2007, així com els plans de contingència per emergències informàtiques (72% l'any 2007 vers el 66% de 2006).

Els sistemes d'informació per la direcció (60%), els serveis de comerç electrònic (43%) i, en menor mesura, els sistemes de video-conferència (40%) conserven la seva rellevància. En aquest sentit, la gràfica 15 il·lustra l'evolució de les vendes de les empreses via comerç electrònic i les compres de les empreses a través d'aquest canal. Com es pot comprovar, l'ampliació de la mostra i la incorporació de noves empreses industrials del sector tèxtil i de la confecció, així com empreses del sector químic productores de béns intermedis explica la caiguda de les vendes electròniques registrat a l'enquesta entre 2006 i 2007. Aquesta reducció no és econòmicament significativa.

Gràfica 15. Evolució del comerç electrònic

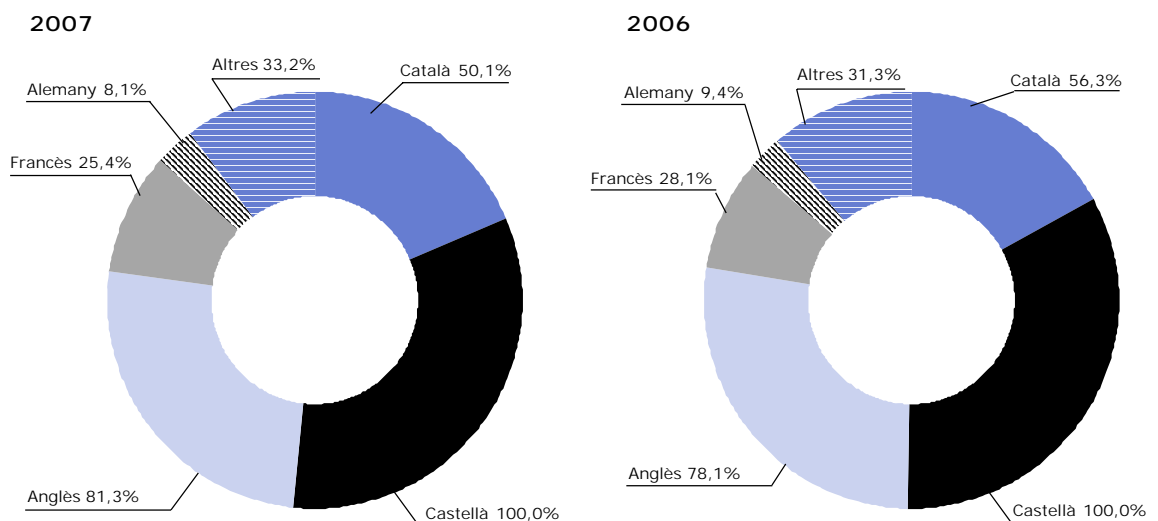

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

De totes maneres, tant l'any 2006 com l'any 2007, les vendes per aquest canal representen un percentatge que no supera el 7% del total de la facturació, un percentatge encara molt escadusser. A més, l'efecte estadístic també justifica que mentre l'any 2006 quasi 90% de les vendes electròniques es dirigia al consumidor final, ara l'any 2007 el 70% de les vendes electròniques s'adrecen majoritàriament a altres empreses. Justament per això, les compres de productes i serveis via Internet (principalment béns intermedis) s'ha ampliat des del 49% de 2006 al 59,7% de 2007.

Una via indirecta d'analitzar el grau d'implantació de les noves tecnologies és considerar la disposició per part de les empreses de pàgina web i la freqüència amb la que s'actualitzen els continguts que hi apareixen. En aquest sentit, el 94% de les empreses enquestades compta amb una pàgina web, de les quals més d'un 45% l'actualitza trimestralment, poc menys d'un 15% ho fa mensualment i un 10% diàriament. Respecte a les llengües en les quals està redactat el web, totes les empreses tenen la seva pàgina en castellà. Destaca la importància creixent de l'anglès (81%), paradoxalment molt superior a la del català (50%), a la del francès (25%) i a la de l'alemany (8,1%).

Gràfica 16. Evolució de la utilització dels diferents idiomes al web

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

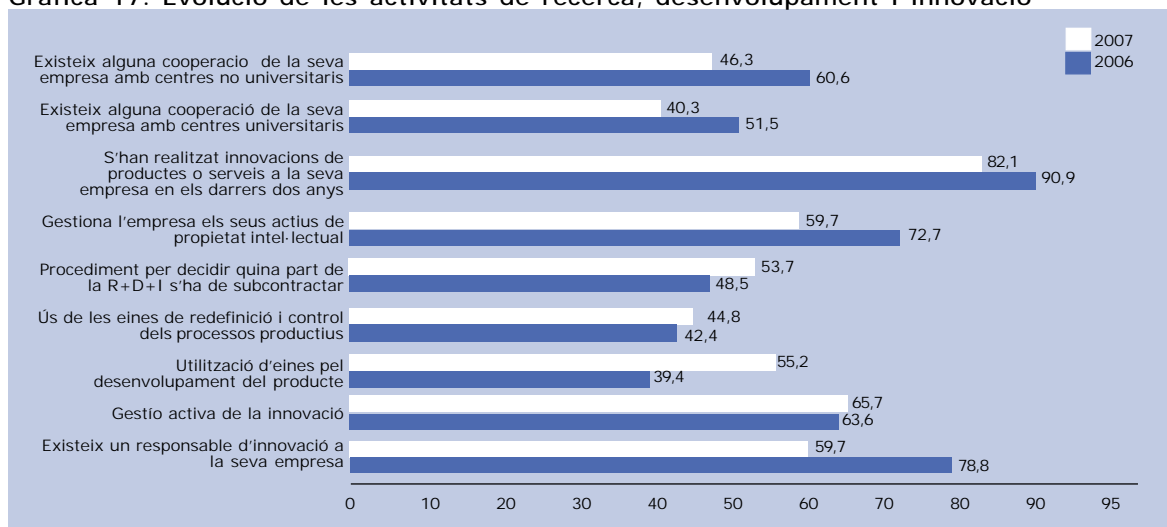
Orientació cap a la recerca i la gestió de la innovació i el coneixement

La tecnologia ha esdevingut un factor estratègic que permet millorar la posició competitiva, ja que en la seva absència les empreses corren el risc de no incorporar les innovacions en productes i en processos i veure's desplaçades dels mercats. Però, alhora, l'acceleració del canvi tecnològic i l'escurçament del cicle de vida dels productes reforcen la necessitat de dur a terme una gestió eficaç de la innovació empresarial, entesa en sentit ampli, això és, la combinació de la tècnica amb les capacitats, financeres, comercials i administratives d'una empresa i adreçada a la creació, el llançament i l'explotació de nous productes i mercats.

La gràfica 17 mostra l'evolució de les activitats de recerca, desenvolupament i innovació de les empreses de l'Observatori entre 2006 i 2007, en base a la consideració d'aspectes com l'existència d'un responsable d'innovació, la gestió activa de la innovació, la utilització d'eines pel desenvolupament de productes, l'ús d'eines de redefinició i control dels processos productius, l'existència de procediments per decidir

quina part de la R+D+i s'ha de subcontractar, el nombre d'innovacions de productes o serveis implementats o la cooperació amb centres universitaris i no universitaris.

Gràfica 17. Evolució de les activitats de recerca, desenvolupament i innovació

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

Com es pot comprovar, el nombre d'empreses que han innovat els seus productes o serveis s'ha reduït lleugerament en passar del 91% de 2006 al 82% de 2007, una dinàmica que obeeix al deteriorament de les expectatives empresarials de la segona meitat de l'any, i que s'ha descrit en les seccions anteriors. En aquest escenari, perden importància els aspectes relacionats amb el desenvolupament de nous projectes com la gestió activa dels actius de propietat intel·lectual o el nombre d'empreses que compten amb un responsable d'innovació empresarial. De la mateixa manera, s'ha reduït en més d'11 punts percentuals la quantitat d'empreses que tenen convenis de cooperació amb centres universitaris (del 51,5% al 40%), així com el nombre de companyies que mantenen algun tipus de cooperació amb centres d'investigació no universitaris (del 61% al 46%). En canvi en aquest context de dificultats i perspectives incertes adquireixen una singular importància la gestió activa de la innovació, l'ús d'eines de redefinició i control dels processos productius mitjançant la simulació de processos, el TPM i la fabricació flexible o *lean manufacturing*.

Estratègia empresarial

Com hem assenyalat en anteriors informes, l'estratègia empresarial és el comportament de l'organització que prova de donar resposta al repte que planteja un entorn canviant i una rivalitat determinada. En aquest sentit, l'obertura comercial a l'exterior, la liberalització dels mercats i la millora del benestar de les persones han precipitat que la competència entre empreses s'hagi hagut de plantejar en termes de variables distintes als costos o els preus, com la diferència tecnològica, la diferenciació de productes o serveis a través de la creació de marques, patents o llicències, la despesa en publicitat, el nivell d'inversió en R+D+i, el disseny, la inversió en publicitat, la qualitat de producte elaborats, el servei d'assistència tècnica, servei postvenda, etc.

La gràfica 18 mostra les variables més significatives que defineixen l'estratègia competitiva de les diferents empreses que integren la mostra de l'*Observatori* i la seva evolució entre 2006 i 2007. La principal estratègia de les empreses enquestades es basa en una aposta decidida per la qualitat del producte i/o servei que presten (un 36%), una opció que ha guanyat terreny durant l'any 2007, i que

consolida la trajectòria iniciada a principis de 2006. També destaquen la preferència per la diferenciació del producte i/o servei, estabilitzada en una distribució de freqüència entorn al 33%. Tanmateix, l'aspecte més interessant des d'aquesta perspectiva és l'emergència de la flexibilitat de resposta (10,4%) com a estratègia competitiva rellevant de les empreses de l'Observatori. Aquesta circumstància s'explica per dos motius. D'una banda, la naturalesa de les noves empreses introduïdes a la mostra. Per una altra, aquesta inèrcia entronca també amb la necessitat de dotar-se de la necessària capacitat de reacció, per superar amb èxit les dificultats que plantegen els períodes de menor activitat. En qualsevol dels casos, l'augment de la importància relativa de les estratègies basades en la qualitat o la diferenciació de producte o la flexibilitat de producció ha anat en detriment d'altres opcions com la competència via costos –que experimenta una davallada molt pronunciada, de més de 6 punts, per situar-se en el 3% al 2007– o la diferenciació tecnològica –que passa del 9% de 2006 al 7,5% de 2007.

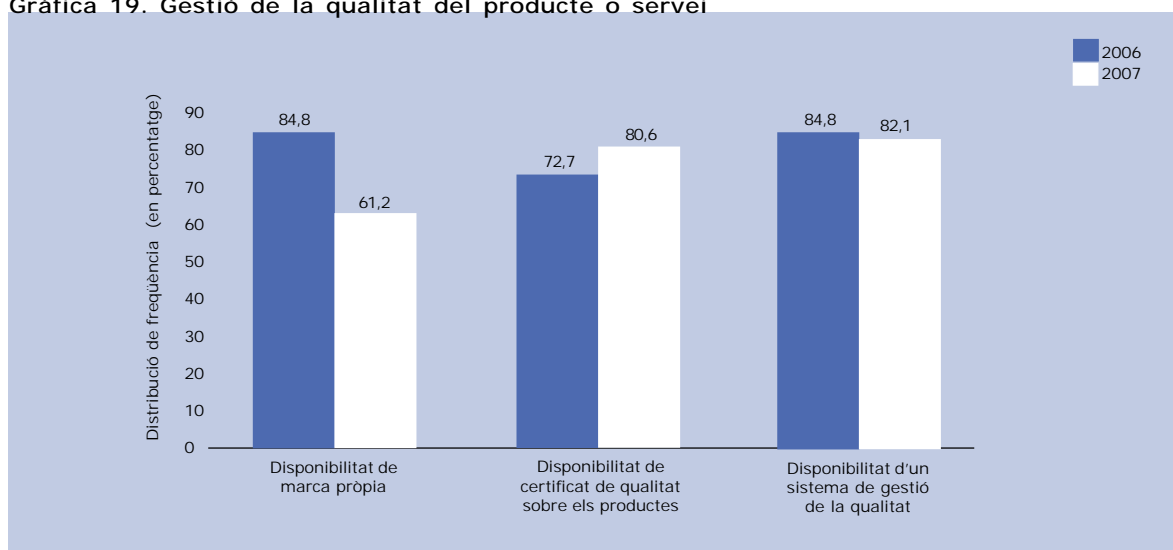
Gràfica 18. Evolució de l'estratègia competitiva de les empreses de l'Observatori

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Aquesta evolució observada en el darrer any, es veu reforçada quan s'analitza la gestió de la qualitat a partir de la consideració d'aspectes com la disponibilitat d'una marca pròpia, de certificats de qualitat dels productes o de sistemes de gestió de la qualitat.

Gràfica 19. Gestió de la qualitat del producte o servei

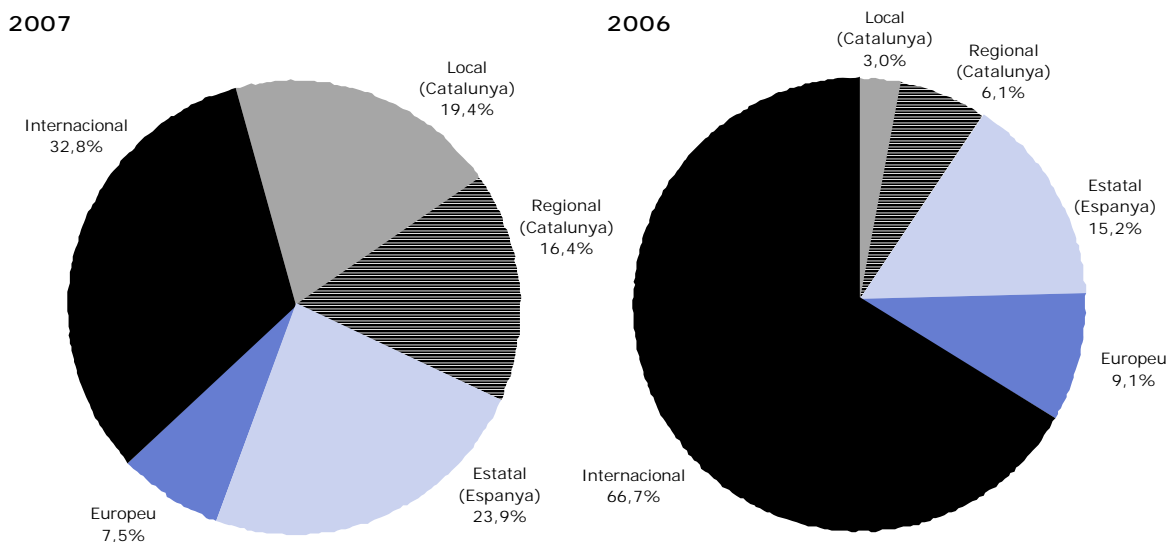
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Així, les dades recollides a la gràfica 19 revelen que, en consonància amb el creixement de l'estratègia competitiva basada en la qualitat del producte i/o servei, més del 80 per cent de les empreses consultades disposen de certificats de qualitat dels productes o de sistemes de gestió de la qualitat entre les empreses.

Presència i posicionament als mercats

Com hem ressenyat en la caracterització de la mostra, la incorporació de noves empreses del sector tèxtil, empreses de la indústria metal·lúrgica i empreses de serveis comercials s'ha traduït en una disminució de la importància relativa de les empreses multinacionals i l'augment del pes específic de les companyies nacionals, majoritàriament de caràcter no familiar. Aquesta circumstància explica perquè els resultats de l'enquesta de l'*Observatori* per l'any 2007 –i recollits a la gràfica 20– atorguen una major presència de les empreses enquestades en els mercats comarcals (19%), regional (16,4%) i estatal (24%) molt superior a la d'anys anteriors.

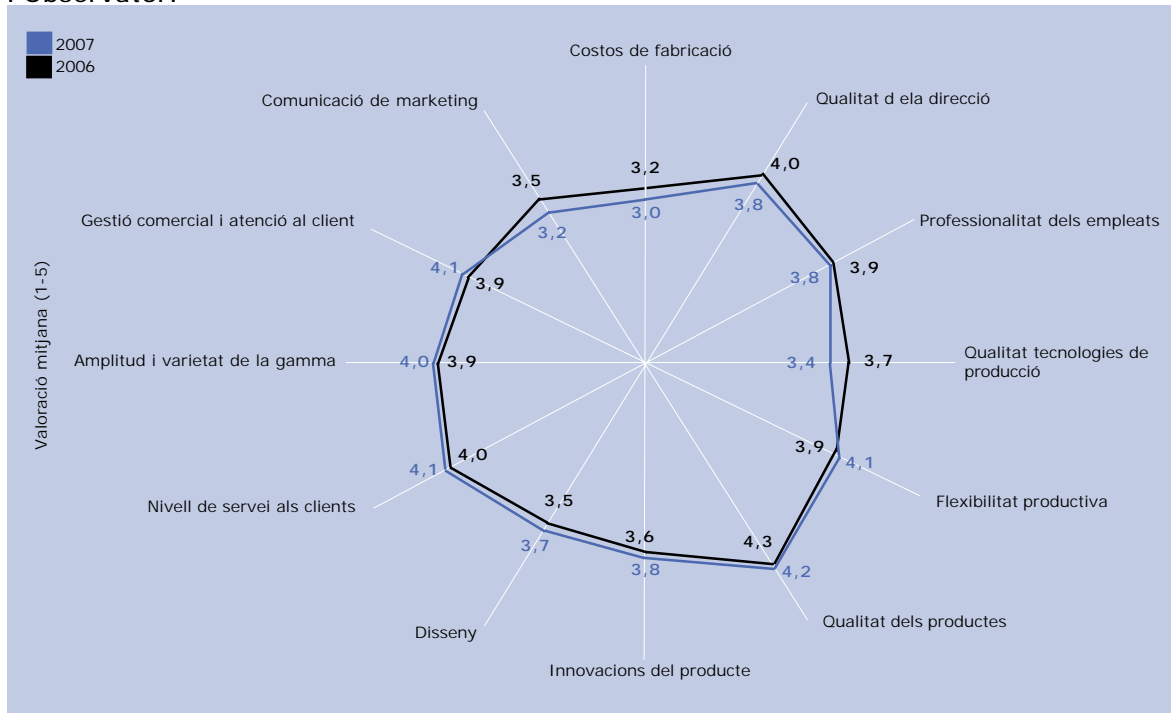
Gràfica 20. Presència de les empreses de l'Observatori als mercats nacionals i internacionals

Tanmateix aquesta evidència no suposa en cap cas, un retrocés en el grau d'internacionalització de les empreses ni en una menor presència de les empreses de l'*Observatori* als mercats internacionals. De fet, el grau d'internacionalització de les distintes companyies, que ja s'apuntava en l'Informe del primer semestre de 2006, s'ha ampliat com així ho testimonia el fet que més del 65% de les empreses venen a més de 6 països. En particular, quasi el 64% de les empreses consultades obtenen un 30% dels seus ingressos amb la venda dels seus productes o serveis als mercats exteriors, especialment als Estats Units, Mèxic i països del Nord-Àfrica. A nivell europeu és especialment remarcable la presència als mercats de França, Alemanya i el Regne Unit i, en menor mesura, Portugal.

Els resultats de l'enquesta de l'*Observatori de la Competitivitat Empresarial* també ens permeten ponderar adequadament el posicionament en el mercat de les empreses. Amb aquesta intenció, la gràfica 21 recull la valoració –en una escala d'1 (dolent) a 5 (molt bo)– de la posició competitiva de les empreses de l'*Observatori* durant l'any 2007 en relació a un seguit d'aspectes que condicionen positivament o negativa la competitivitat de la seva activitat industrial i/o comercial i les compara amb els resultats obtinguts l'any 2006.

Gràfica 21. Evolució de la valoració de la posició competitiva de les empreses de l'Observatori

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

La puntuació de les distintes variables considerades no ha variat excessivament entre els anys 2006 i 2007. Amb tot, quasi el 95,5% de les empreses consultades opina que la seva posició competitiva ha millorat en els darrers 5 anys. De totes maneres, ara com fa un any, les empreses de l'*Observatori* valoren especialment la qualitat dels productes (4,3) i la gestió comercial i atenció al client (4,1).

En sintonia amb aspectes comentats en els apartats previs, i que posaven de manifest unes estratègies empresarials que defugien de la competència via preus i costos i apostaven per la qualitat i la capacitat de resposta en temps difícils, guanyen pes respecte l'any 2006 el disseny (3,7), la valoració de la flexibilitat productiva (4,1) i l'amplitud i varietat de gamma (3,9), en detriment dels costos de fabricació, factor que les empreses enquestades continuen considerant com la variable menys significativa a l'hora d'explicar la seva posició competitiva.

Evolució de l'Indicador sintètic de competitivitat empresarial

En aquest punt recuperem l'*Indicador Sintètic de Competitivitat del Maresme (ISCM)*, una mesura eclèctica que resumeix en un sol valor el conjunt de dades recollides en les diverses enquestes de l'*Observatori*. En particular, l'*ISCM*, mitjançant una de les tècniques de l'anàlisi factorial (anàlisi de components principals⁷), agrega i integra els indicadors de mercats, estratègies, tecnologies, recerca, desenvolupament i innovació explicitats en els apartats anteriors en una única xifra, que permet capturar l'evolució de la competitivitat, entesa en sentit ampli, d'una sèrie d'empreses que per la seva dimensió i característiques són una referència molt representativa del dinamisme de l'activitat econòmica del Maresme.

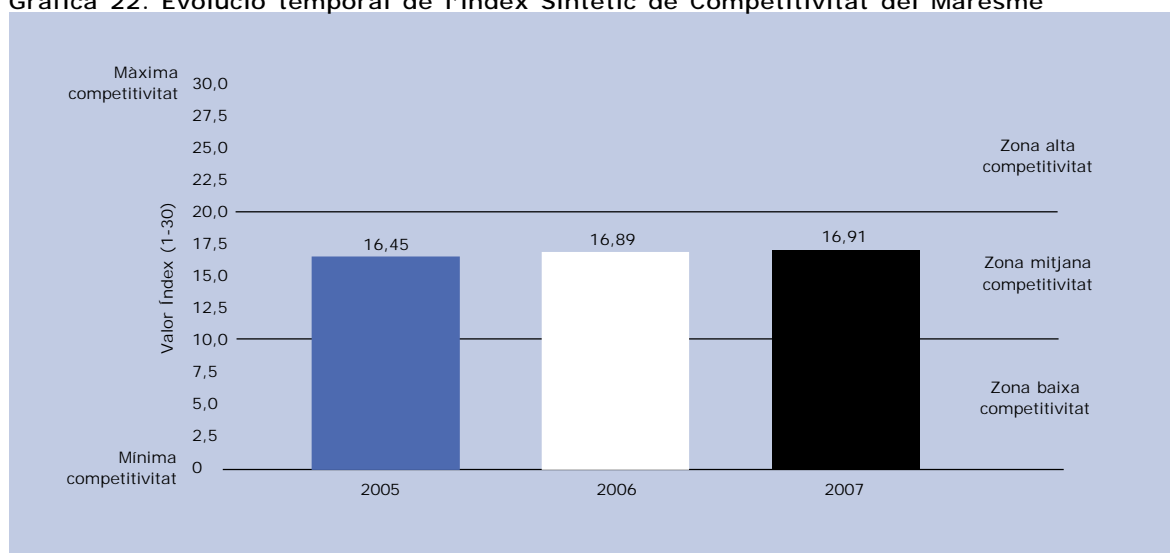
L'*ISCM* es calcula anualment i els valors que pot adoptar en cada període oscil·len en un interval comprès entre 0 i 30. Així, quan l'*Índex* pren un valor mínim de 0 determina que la competitivitat de les empreses

⁷ L'objectiu de l'anàlisi factorial és analitzar l'estructura d'interrelacions (correlacions, en termes econòmics) entre un nombre elevat de variables i una sèrie de factors genèrics que presenten característiques subjacents comunes. Amb aquesta finalitat s'han eliminat les qüestions o variables que no aportaven pràcticament variabilitat. Un cop feta aquesta depuració s'ha aplicat l'anàlisi de components principals amb la intenció d'aglutinar amb un únic valor el màxim d'informació possible. Cada factor està format per les variables originals ponderades segons el seu poder explicatiu.

enquestades és nul·la. Contràriament, si l'Índex arribés a assolir un valor màxim de 30 significaria que les empreses han atorgat la màxima puntuació possible a totes les qüestions consultades. A la pràctica, aquests valors mínims i màxims esdevenen una referència útil a l'hora de ponderar l'evolució al llarg del temps de la posició competitiva de les empreses del Maresme que formen part de la mostra de l'Observatori.

Els resultats de l'ISCM de l'any 2007 i la seva evolució des de 2005 es recullen a la gràfica 22. Com es pot apreciar, el valor de l'ISCM(2007) ha presentat un valor de 16,91, un import lleugerament més elevat que el registrat l'any 2006 de 16,89 i netament superior al registre de 2005, igual a 16,45. Per tant, entre 2006 i 2007, la taxa de variació de l'ISCM ha estat del 0,14%, la qual cosa significa que la competitivitat de les empreses del Maresme, mesurades a través d'aquest Índex Sintètic, ha augmentat de manera quasi imperceptible al darrer any. En termes històrics, la millora de la competitivitat acumulada en el període 2005-07 és del 2,82%. Amb tot, i tenint en compte l'interval 0-30 que acota l'Índex, es pot considerar que els valors de tota la sèrie: $ISCM(2007)=16,91$; $ISCM(2006)=16,89$ i $ISCM(2005)=16,45$ continuen movent-se en la zona mitjana del rang de valoració, i per tant les empreses de la comarca hauran de renovar els seus esforços per tal d'arribar a situar-se en la banda alta de competitivitat que defineix aquest Índex Sintètic.

Gràfica 22. Evolució temporal de l'índex Sintètic de Competitivitat del Maresme

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

En aquest sentit, els 10 aspectes que semblen més rellevants en l'augment de la competitivitat de les empreses de l'Observatori, empreses que per la seva dimensió i característiques són una mostra qualitativament molt representativa del dinamisme de l'activitat econòmica del Maresme són, actualment i a partir de les ponderacions obtingudes de l'anàlisi estadística, les que es detallen en el quadre 6.

Com es pot comprovar, 7 d'aquests 10 factors es mantenen respecte a l'informe de l'any 2006. La novetat prové de la pèrdua de protagonisme com a variables explicatives de la "formació en TIC's", i la major "freqüència d'actualització de la pàgina web". En canvi, la valoració de la "professionalitat dels empleats, qualitat i innovació del producte", la disposició d'un "sistema integrat de gestió de la informació" i el tenir "un major percentatge de vendes i compres electròniques" adquireixen una major importància relativa com a factors explicatius del grau de competitivitat de les empreses del Maresme.

Quadre 6. Evolució dels factors claus en la competitivitat de les empreses del Maresme

	2007	2006	2005
1	El percentatge de tècnics qualificats	El percentatge de tècnics qualificats	El percentatge de tècnics qualificats
2	El percentatge de treballadors amb formació tècnica i universitària	El percentatge de treballadors amb formació tècnica i universitària	El percentatge de treballadors amb formació tècnica i universitària
3	Disposar d'una certificació de qualitat pel producte	Disposar d'una certificació de qualitat pel producte	Disposar d'una certificació de qualitat pel producte
4	Valorar positivament la posició competitiva respecte de la professionalitat dels empleats, qualitat i innovació del producte	Disposar de treballadors formats en TIC's	Disposar d'un pla anual de contingència informàtica
5	Disposar de sistema integrat per obtenir i gestionar la informació que es genera amb els clients	Disposar de sistema integrat per obtenir i gestionar la informació que es genera amb els clients	Disposar de videoconferència, eines d'explotació de la informació així com una pàgina web en diversos idiomes
6	Gestionar la innovació	Gestionar la innovació	Gestionar la innovació
7	Realitzar un ús continuat d'eines per generar nous productes	Realitzar un ús continuat d'eines per generar nous productes	Realitzar un ús continuat d'eines per generar nous productes
8	Cooperar amb centres universitaris i no universitaris en temes de recerca i innovació	Cooperar amb centres universitaris en temes de recerca i innovació	Cooperar amb centres universitaris en temes de recerca i innovació
9	Tenir un mercat d'actuació el més internacional possible	Tenir un mercat d'actuació el més internacional possible	Tenir un mercat d'actuació el més internacional possible
10	Tenir un major percentatge de vendes i compres electròniques	Tenir una major freqüència d'actualització de la pàgina web	Valoració positiva de la posició competitiva de la pròpia empresa en termes de qualitat dels productes, innovació dels productes, disseny i comunicació comercial

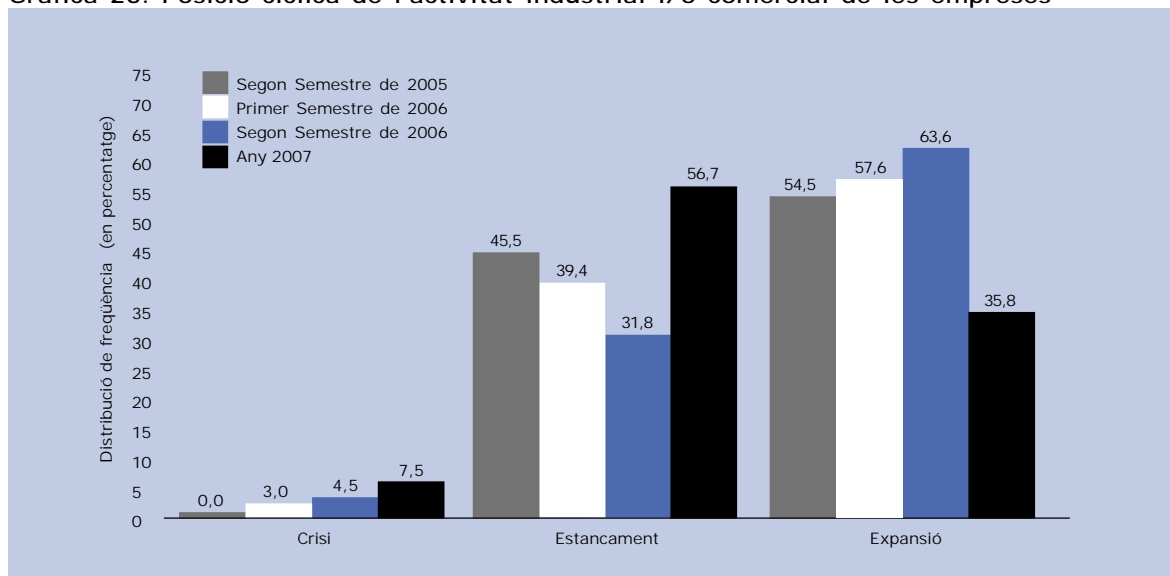
Font: Elaboració pròpia a partir d'una estimació economètrica dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat

ANÀLISI DE L'EVOLUCIÓ DE LES PERSPECTIVES EMPRESARIALS DE LA COMARCA

El deteriorament de la conjuntura econòmica i de les expectatives empresarials en el conjunt de Catalunya durant la segona meitat de 2007, i que destacàvem a la primera part d'aquest Informe, també ha tingut el seu reflex en un menor dinamisme de l'activitat empresarial a la comarca del Maresme. Aquest extrem suposa un canvi de tendència en la sèrie històrica de resultats de l'*Observatori de la Competitivitat Empresarial* entre el primer semestre de 2005 i l'any 2007.

Com es pot apreciar a la gràfica 23, la trajectòria ascendent de la posició cíclica de l'activitat industrial i/o comercial dels darrers dos anys, comença a invertir-se l'any 2007. La desacceleració econòmica i l'augment del pessimisme d'empreses i consumidors registrat a Catalunya des del segon semestre de 2007, també ha afectat al Maresme, més si tenim en compte la importància per la comarca del sector industrial i de la construcció.

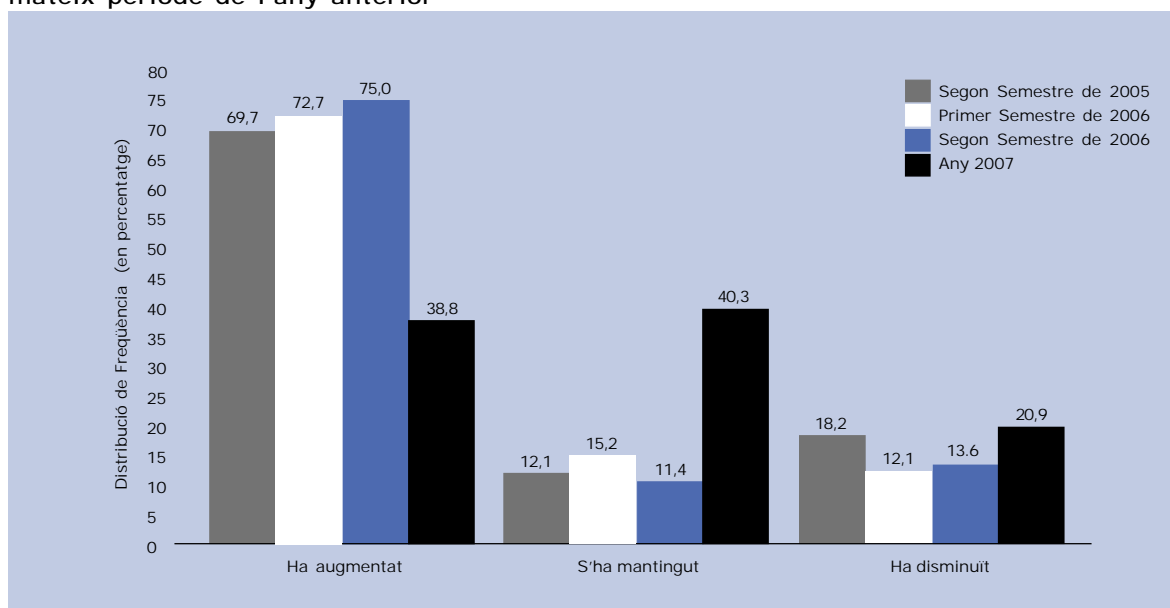
Gràfica 23. Posició cíclica de l'activitat industrial i/o comercial de les empreses

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Així, durant l'any 2007 només un 35,8% de les empreses que integren la mostra de l'*Observatori* manifestaven que la seva activitat industrial i/o comercial travessava una fase de creixement, un registre un 56% menor al de finals de 2006. De la mateixa manera, i en consonància amb aquest alentiment de l'activitat productiva, el percentatge d'empreses que consideren que el seu negoci viu una fase d'estancament s'eleva fins al 56,7%, el registre més alt de tota la sèrie històrica, un 44% major que al 2006 i 11 punts percentuals més que a finals del 2005. A més, el nombre d'empreses consultades que es declara en crisi augmenta en 3 punts respecte l'any anterior, situant-se en el 7,5%, un nou rècord en la sèrie històrica de l'Observatori. Com a conseqüència d'aquesta dinàmica, l'augment mitjà de vendes declarat per les empreses consultades per l'*Observatori* durant l'any 2007 és del 7,9%, més de 5 punts inferior a l'increment de vendes promig experimentat a finals de 2006 i 6 punts inferior al valor de finals de 2005.

Gràfica 24. Variació de les vendes de les empreses en el darrer semestre respecte el mateix període de l'any anterior

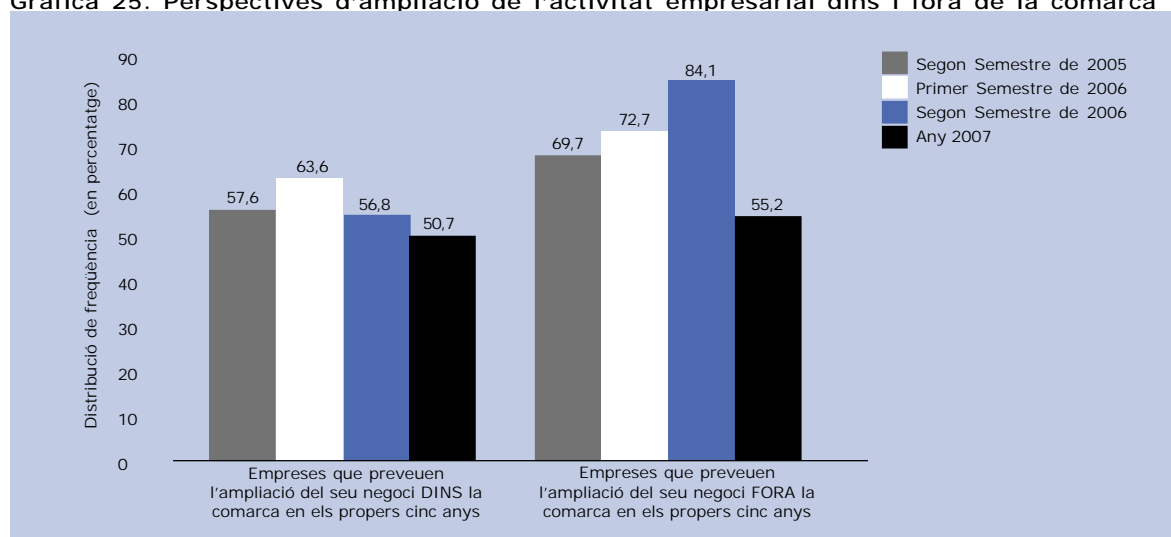

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

L'anàlisi detallada de les xifres recollida a la gràfica 24 posa de manifest que en el 61% dels casos la facturació de les empreses ha disminuït o s'ha estancat durant l'any 2007. Per contra el percentatge d'empreses que han experimentat un creixement de les seves vendes es redueix fins al 39% de la mostra, quasi la meitat del registre de finals de 2006. En particular, la proporció d'empreses que consideren que la seva facturació s'ha estancat es multiplica per 3,5 i escala fins el 40%. Són principalment empreses del sector químic i de noves tecnologies, així com empreses vinculades al sector turístic. En aquesta conjuntura, quasi un 21% de les empreses enquestades declaren que les seves vendes l'any 2007 van disminuir, un percentatge 7 punts inferior al registrat a finals de 2006. Aquesta evolució es imputable a empreses vinculades directament o indirectament al sector immobiliari, i en menor mesura al sector del tèxtil i de la confecció.

Paral·lelament, en aquest context de moderació del creixement econòmic característic de l'any 2007, la inversió per part de les empreses de l'*Observatori* ha anat perdent intensitat durant la segona part de l'any a mesura que s'anava deteriorant la confiança empresarial i l'activitat productiva s'anava reduït per l'efecte de la crisi immobiliària i les restriccions creditícies imposades per les turbulències financeres internacionals. Per això, en conjunt la proporció d'empreses que manifesten una ferma voluntat d'ampliar la seva activitat dins o fora de la comarca en els propers cinc anys s'ha reduït. El canvi més ostensible fa referència al nombre d'empreses que projectaven ampliar el seu negoci fora de la comarca: la proporció passa del 84% de finals de 2006 al 58% de finals de 2007, la qual cosa suposa una davallada del 34% en un any.

Gràfica 25. Perspectives d'ampliació de l'activitat empresarial dins i fora de la comarca

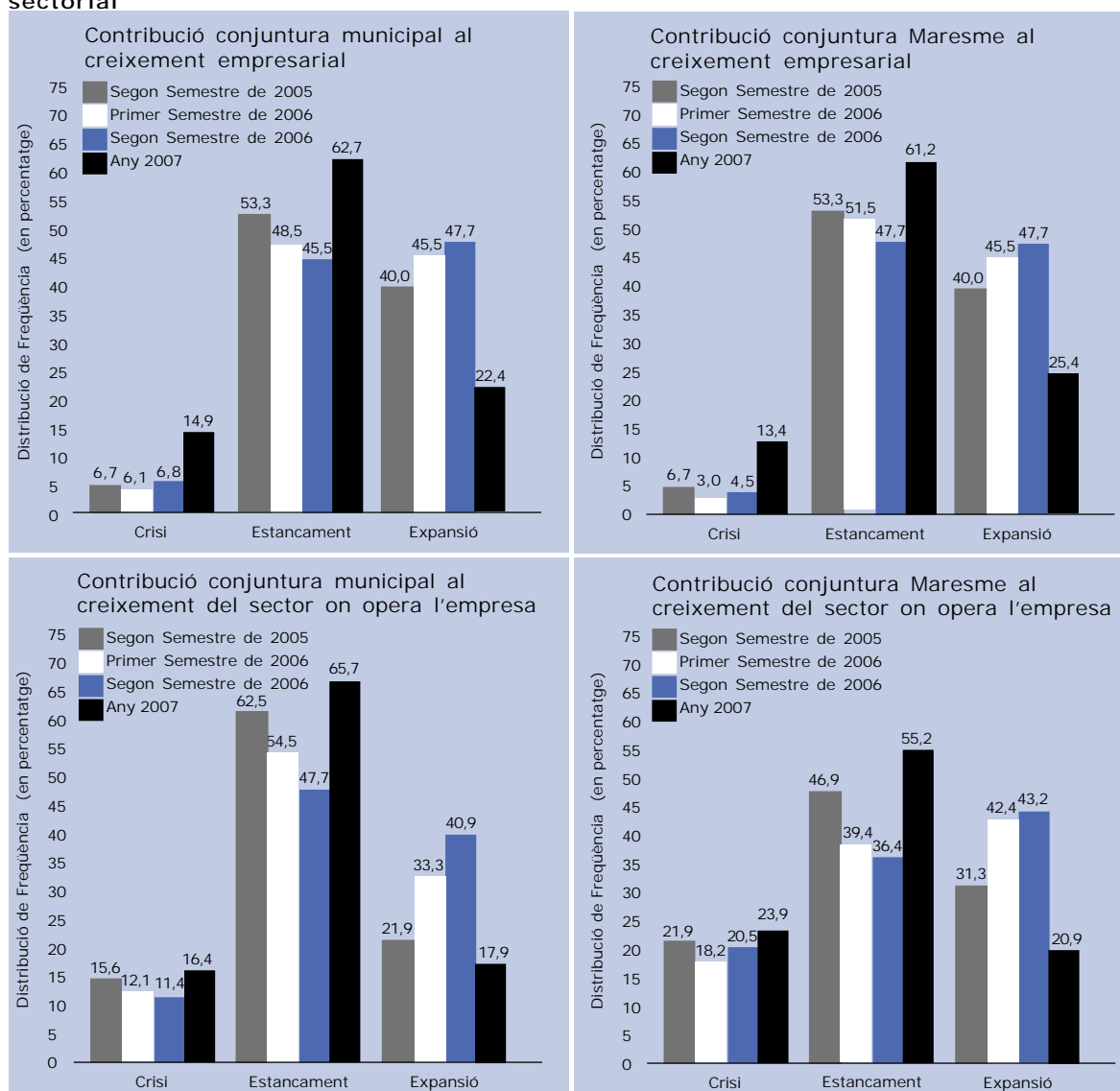
Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

La proporció d'empreses que preveu obrir nous establiments al Maresme també s'ha reduït del 56,8% de 2006 al 50,7% de 2007, per bé que aquí la contracció de l'11% no ha estat tan accentuada. En qualsevol cas, aquestes diferències en la voluntat empresarial d'ampliar la seva activitat comercial o industrial dins i fora de la comarca, evident a partir de les xifres recollides a la gràfica 25, no haurien de generar recels sobre un possible risc de deslocalització de l'activitat productiva a la comarca i, per extensió, sobre les perspectives empresarials del Maresme en el futur més immediat, o si més no, no entre les empreses entrevistades. De fet, aquest biaix cap a l'expansió fora de la comarca que ja era evident en d'altres informes s'explica, principalment, per la pròpia naturalesa de les empreses que conformen la mostra de l'*Observatori de la Competitivitat Empresarial*: empreses de dimensió mitjana

i gran, l'escala d'operacions de les quals és nacional, estatal o internacional. Resulta evident que les empreses d'aquesta naturalesa han de cercar nous mercats per créixer, i aquesta estratègia requereix una diversificació de l'activitat productiva i comercial que van més enllà de l'àmbit comarcal estrictament comarcal⁸.

Finalment, el canvi d'expectatives observat durant la segona meitat de 2007 també ha incidit negativament en la percepció de les empreses entrevistades sobre l'evolució particular de la conjuntura dels municipis on estan instal·lades, sobre la situació econòmica de la comarca del Maresme i la seva influència sobre l'activitat empresarial o sectorial. Així com es pot apreciar a la gràfica 26, l'any 2007 la proporció d'empreses que consideren que el municipi on localitza la seva activitat viu un període d'expansió econòmica s'ha reduït a més de la meitat, des del 48% de 2006 al 22,4% de finals del segons semestre de 2006. Alhora, el percentatge d'empreses que declaren que el municipi on operen travessa un període d'estancament o crisi ha augmentat fins el 77,6% l'any 2007, un valor un 48,5% major al de 2006. De la mateixa manera, el percentatge d'empreses que perceben que la comarca està travessant una fase d'alentiment o de crisi ha augmentat en un 43% durant tot 2007, per situar-se finalment en el 74,6%.

Gràfica 26. Contribució de la conjuntura municipal i comarcal al creixement empresarial i sectorial

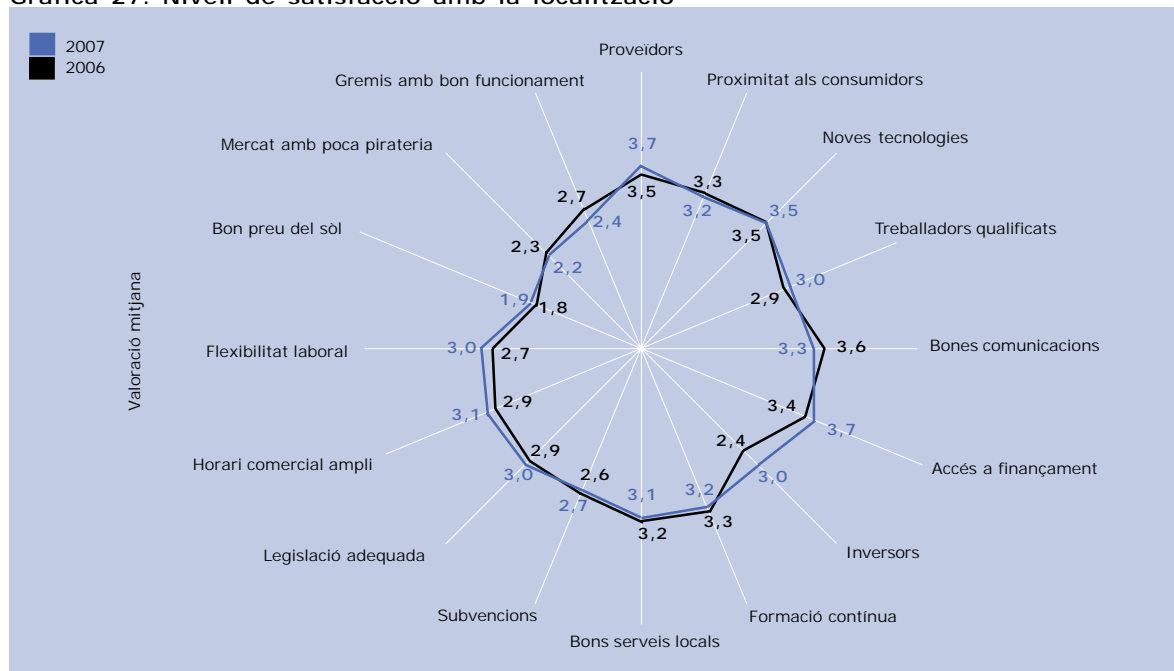
⁸ Amb tot, en alguns casos molt puntuals, aquesta voluntat d'ampliar l'activitat industrial fora de la comarca revela les dificultats de trobar "sol a bon preu".

Alhora, el nombre d'empreses que valoraven la conjuntura municipal o comarcal com d'estancament ha augmentat ostensiblement en el darrer any i, lògicament, aquesta circumstància genera incerteses sobre l'evolució en el futur immediat de la seva activitat industrial i comercial. A més, la inquietud es fa extensiva també als sectors on operen les empreses de l'Observatori, més quan el seu àmbit d'operacions és nacional, estatal o internacional i la naturalesa de la crisi que s'albira previsiblement afectarà els mercats de les economies més avançades a nivell global.

VALORACIÓ DE LA COMPETÈNCIA TERRITORIAL

Els resultats de l'enquesta de l'*Observatori de la Competitivitat Empresarial* també ens serveixen per valorar les facilitats que proporciona el territori on es localitza l'activitat de les empreses entrevistades i la influència en la seva estratègia competitiva. Amb aquest esperit, la gràfica 27 recull la valoració – en una escala d'1 (dolent) a 5 (molt bo)– del nivell de satisfacció de les empreses durant l'any 2007 en relació a un seguit d'aspectes que condicionen positivament o negativa l'exercici de la seva activitat industrial i/o comercial i les compara amb els resultats mitjans obtinguts l'any 2006.

Gràfica 27. Nivell de satisfacció amb la localització

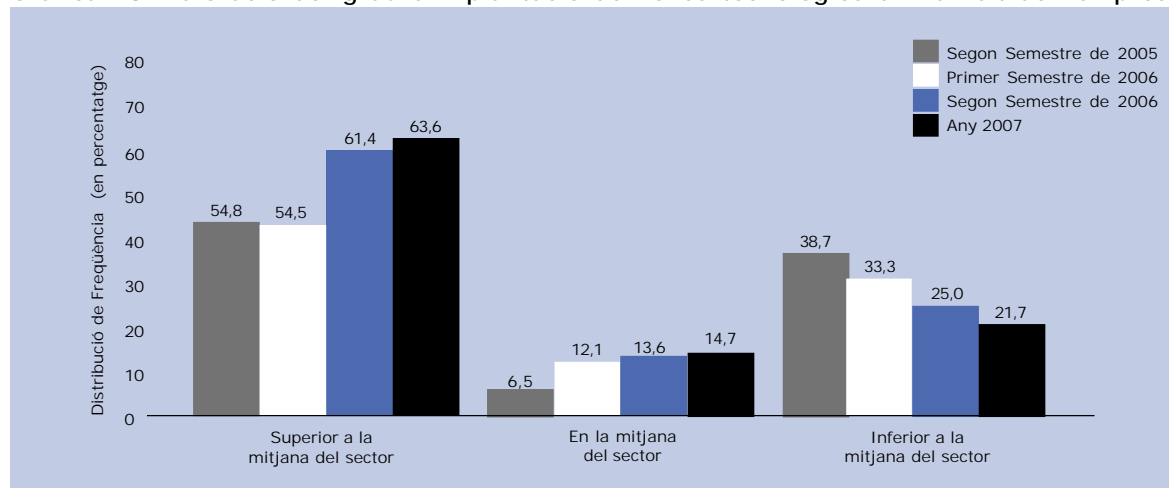

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Les valoracions de les empreses no han variat en excés entre els anys 2006 i 2007. I per això, a l'hora de ponderar les bondats o els defectes de la localització, les empreses de l'*Observatori* continuen valorant especialment la possibilitat de comptar amb unes bones infraestructures de comunicació i la proximitat als consumidors, la facilitat en l'accés a noves tecnologies, unes condicions de finançament avantatjoses, així com la presència d'institucions que facilitin la formació continuada dels seus treballadors i l'existència de bons serveis locals i de treballadors qualificats. De fet s'observa com, en un escenari de expectatives incertes, d'alentiment de l'activitat productiva i tipus d'interès creixents, destaquen l'augment de la sensibilitat que adquireixen factors estratègics com la proximitat als proveïdors (3,7), la flexibilitat laboral (3,0), la disponibilitat d'un horari comercial ampli (3,1) i les facilitats de finançament (3,7) i d'accés a subvencions (2,6). Per contra, les empreses continuen puntuant negativament el "bon preu del sòl" (1,9) i els "mercats amb poca pirateria" (2,2).

Quant al grau d'implantació de noves tecnologies a l'àmbit de l'empresa, la gràfica 28 il·lustra l'any 2007 les empreses de l'Observatori han intensificat novament l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació, tot reforçant la tendència iniciada a finals de 2005. Així ho testimonia el fet que quasi el 80% de les empreses enquestades declari que la implantació d'aquests avenços és superior o igual a la mitjana del sector. Tanmateix, el canvi de conjuntura ha frenat també el ritme inversor en aquest àmbit i, per això, malgrat l'augment les xifres no difereixen en excés dels resultats de 2006.

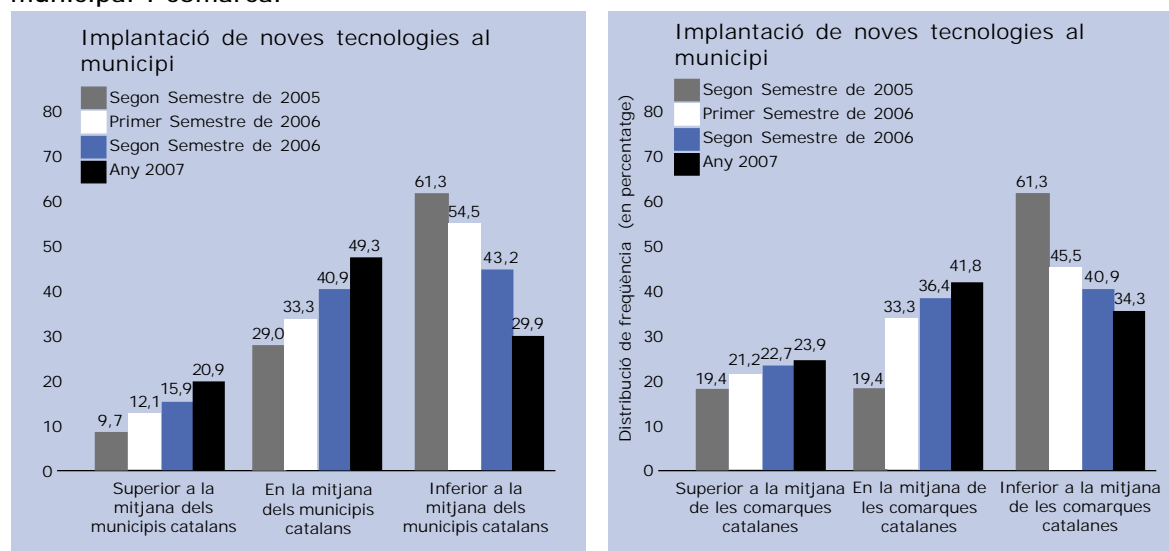
Gràfica 28. Valoració del grau d'implantació de noves tecnologies en l'àmbit de l'empresa

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

A més, com es pot apreciar a la gràfica 29, aquests resultats han tornat a anar acompanyats d'una millora de l'opinió de les empreses consultades sobre el grau d'implantació de noves tecnologies a nivell municipal i comarcal.

Gràfica 29. Valoració empresarial del grau d'implantació de noves tecnologies a l'àmbit municipal i comarcal

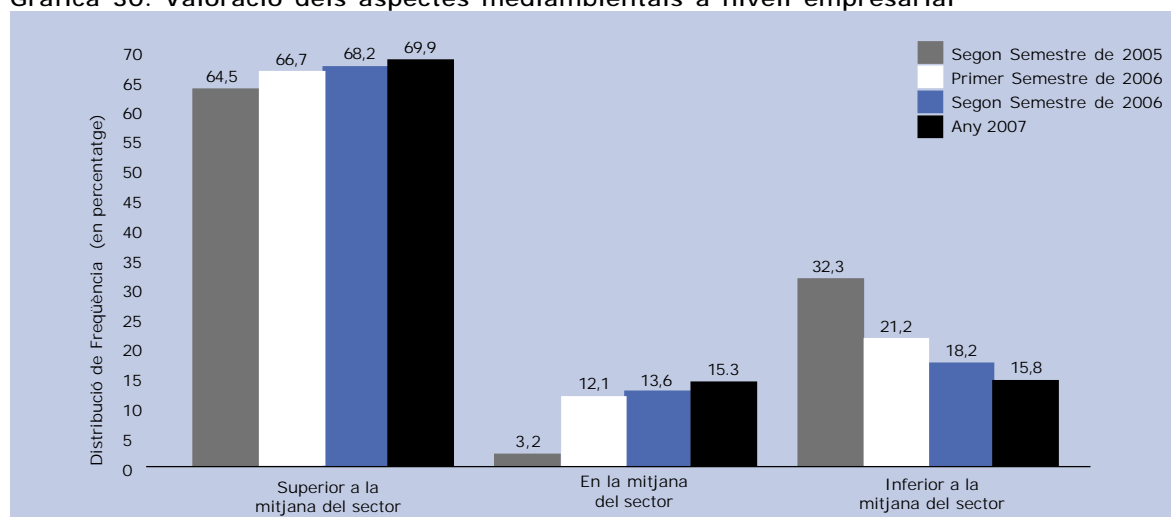

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

En aquest sentit, la valoració positiva dels municipis en aquest aspecte per part d'algunes empreses ha passat del 57% durant el segon semestre de 2006 al 60% de l'any 2007. De la mateixa manera, la percepció de les empreses de l'Observatori sobre els esforços comarcals en matèria de noves tecnologies també s'ha traduït en una millora remarcable dels indicadors en el darrer any. Així, ho avala el fet que les xifres de la percepció del grau d'implantació de les tecnologies de la comunicació i de la informació

al conjunt de la comarca del Maresme hagi augmentat progressivament al llarg de tota la sèrie històrica de l'Observatori fins a situar-se en el 65,7% a finals de 2007. Per altra banda, l'any 2007 les empreses de l'Observatori han continuat els seus esforços per dur a terme una activitat industrial respectuosa amb el medi ambient. En aquest sentit, quasi el 85% de les empreses consultades declara que el grau d'ambientalització del seu negoci o els estàndards ambientals en que es desenvolupa la seva activitat industrial és superior o igual a la mitjana del sector, la qual cosa comporta un increment de 3 punts respecte el darrer semestre de 2006.

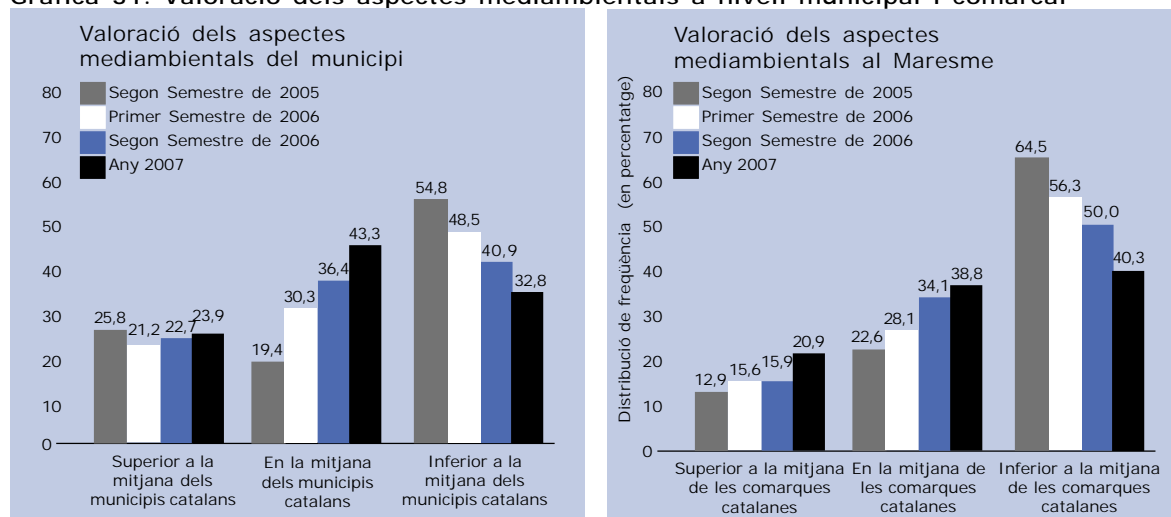
Gràfica 30. Valoració dels aspectes mediambientals a nivell empresarial

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Aquests avenços substancials també han anat acompanyats d'una millora de l'opinió de les empreses consultades sobre la valoració del medi ambient a nivell municipal i comarcal. Així, durant l'any 2007, el 67% de les empreses declara que els estàndards ambientals del municipi on es localitza la seva activitat és superior o igual a la mitjana dels municipis catalans, una xifra 8 punts major al valor de 2006 i superior també al registre del 45% del segon semestre de 2005.

Gràfica 31. Valoració dels aspectes mediambientals a nivell municipal i comarcal

Font: Elaboració pròpia a partir dels resultats de les enquestes de l'Observatori de la Competitivitat.

Finalment, quant a la valoració comarcal destacar que l'any 2007, el percentatge d'empreses de l'Observatori que considera que els estàndards ambientals del Maresme era superior o igual a la mitjana de les comarques catalanes ha estat quasi del 60%, una xifra inferior a la ponderació municipal però notablement superior a la mitjana del 50% de l'any 2006.

Elaborat per:

Encarregat per:

Amb el suport de:

